

Anmeldelser

Sverige. Land och folk. Bd. I: Allmän geografi. Bd. II: Landskap och kommunblock. Bd. III: Atlas med register. Natur och Kultur, Stockholm 1966. 993 s., 128 kortblade, 72 farveplancher, ca. 1000 fotografier og ca. 600 specialkort i teksten. Indb. i 3 bind. 23×30 cm. Pris 460 sv. kr.

Dette store og fornemt udstyrede værk er redigeret af professorerne Hans W:son Ahlmann, Gunnar Arpi, Gunnar Hoppe och docent Carl M:son Mannerfelt, og kortredaktionen er varetaget af Gösta Lundquist. Kortbind og register er fremstillet af Generalstabens Litografiska Anstalt.

Den tekstmæssige behandling af Sverige som helhed (bd. I) og af de 13 landskaber (bd. II) er geografisk fremstilling af høj kvalitet og er fortrinsvis bygget på det rige materiale, svensk forskning i de sidste 40-50 år har tilvejebragt. Den almene behandling af hele riget er fordelt på 13 forfattere og beskrivelsen af de enkelte landskaber ligeledes på 13 forfattere. Rigsbehandlingen er systematisk ordnet, medens landskabsbehandlingen er regional. Det er lykkedes at opnå en harmonisk enhed trods det vidtspændende stof. De mange forfattere er alle højt fortjente forskere med særlig fortrolighed inden for et systematisk felt eller inden for en region af riget.

Den almene geografi og landskabsbeskrivelserne beslaglægger tilsammen ca. $\frac{3}{4}$ af den samlede tekst, og derfor må den detail-topografiske behandling af de 282 kommuneblokke (storkommuner) få et ret beskedent omfang, idet hver enkelt af disse behandles på een side, der foruden teksten indeholder orienteringskort, diagrammer over erhvervsfordeling og alderspyramider. Teksten er i det væsentlige statistisk, areal, fødselsoverskud, erhvervsforhold, valgdeltagelse, „skattekraft“ m. v. En lille rammeartikel om et eller andet emne med særlig tilknytning til kommuneblokken er velegnet som læsestof.

Billedudstyret fortjener en særlig omtale. Det er meget righoldigt og fylder omkring halvdelen af pladsen i bd. I-II. Gengivelserne er store ofte hel- eller halvsides, motiver, teknisk kvalitet og udførelse er fremragende, og sammen med de 72 farveplancher giver dette materiale en billedmæssig redegørelse for Sverige, som dækker alle væsentlige sider af Sveriges geografi.

Bd. III indeholder et nyt kort over riget i målestokken 1:300.000. Terraintegningen er udført efter skygningsprincippet med lys fra N.V. Æquidistancen mellem højdekurver er 50 m, i fjeldområderne dog 100 m.

Skove, dyrket land, bebyggelse, trafiknet, vandoverflader m.m. er ny-revideret og indtegnet med stor omhu. Antallet af stednavne er ca. 60.000. Det er af stor værdi, at man nu har et homogent, i enhver henseende veludført kort over Sverige i forholdsvis stor målestok.

Det er nærliggende her at nævne det tilsvarende arbejde i 4 bind om Norge fra 1963, fordi de to værker er udarbejdet efter samme system og med samme komposition og teknik, endog i en sådan grad, at de kan anvendes jævnsides. Dette betyder, at de næsten virker som et stort homogent, og samtidigt geografisk bogværk om hele den Skandinaviske Halvø.

Det ville være fristende at forsøge en sammenligning mellem dette skandinaviske tvillingarbejde og den samtidige 5. udgave af Trap Danmark, men da det ville sprænge en boganmeldelses rammer, skal man undlade her at komme ind på en principiel drøftelse af det meget centrale spørgsmål, hvorledes og efter hvilke retningslinier et geografisk og/eller topografisk storværk kan skabes.

Niels Nielsen.

Serial Atlas of The Marine Environment, Fol. 7-12. American Geographical Society 1965-66. Format: 32×40,5 cm. Pris: 5 \$, 4 \$, 4 \$, 5 \$, 4,50 \$, 3,50 \$ (loose-leaf).

Serien behandler fysisk-oceanografiske og biologiske forhold især i farvandet ud for Nordamerikas østkyst og Europas vestkyst, Nordsøområdet således i Fol. 8, 9 og 11. Folio 8 behandler zooplankton og sporelementer, Folio 9 de meteorologiske elementer over Nordsøområdet, bl. a. lufttryk, vinde, lufttemperatur, tåge og storme f. eks. 15.-17. februar 1962 og 6.-8. december 1959, typiske tågesituationer, alt i smuk kartografisk fremstilling. Folio 11 giver en omfattende fremstilling af uorganiske næringsstoffers kvantitative og regionale udbredelse i Nordsøen, uorganisk bundet fosfor, kvælstof og silicium, samt af sæsonvariationerne i koncentrationen. Interessant er fremstillingen af sommer-minimum for fosfater. Af geografisk interesse er bl. a. vældige maxima af opløste næringsstoffer, navnlig af frie fosfater og af nitrater, ud for Rhinen, Elben og Themsen.

Folio 7 og 10 omhandler shelfen ud for det østlige Nordamerika. I Folio 7 finder man således en fremstilling af overfladecirkulationen mellem Newfoundland og Florida på grundlag af måling med drivflasker (156.000 flasker udsat, hvoraf 16.000 genfundet). Driftens årlige variation er smukt fremstillet. Nr. 10 beskriver udbredelsen af vigtige fiskearter i området ud for Gulf of Maine.

De ledsagende tekster er korte, men meget koncentrerede og indholdsrige, de kartografiske fremstillinger er klare og anskuelige, og de vil rimeligvis finde anvendelse til mange formål.

Niels Nielsen.

Atlas der Republik Österreich. II. Lieferung, 1963. 21 kortblade. III. Lieferung, 1966. 20 kortblade. Freytag-Berndt, Wien. 73×47 cm. Pris 19,50 \$ og 21,50 \$.

I G.T. 1962 s. 143-44 er der givet en omtale af programmet for dette atlas samt en henvisning til Lieferung I. Nu foreligger Lieferung II og III under redaktion af Hans Bobek, og dermed har antallet af publicerede blade nået 63. Blandt de naturgeografiske kort i de to sidste „Lieferungen“

kan nævnes det geologiske, klimakort (temperatur og snedække m.m.), afstrømningsforhold, som viser påfaldende store variationer fra over 90 % til under 10 %, karsttyper og huler (stærk koncentration omkring Salzburg). Bebyggelse behandles så indgående, at det tidligere kendte fordelingsbillede i væsentlig grad udbygges og føres op til 1960-61. Kombinationen af vandringskort og tæthedskort giver et stærkt billede af den meget komplekse situation, der opstår, når er rigt varieret landområde som Østrig rammes af industrielle og politiske omvæltninger. Urbaniseringsprocesserne får under disse ekstreme forhold en særlig karakter. I forbindelse hermed må også fremhæves de mange kort over industrifordeling og landbrugsfordeling, som viser den erhvervsmæssige side af omstillingen. Den høje standard i faglig og teknisk henseende er opretholdt.

Niels Nielsen.

Atlas der deutschen Agrarlandschaft ved Erich Otremba. 2. Lieferung. Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1965. 12 kortblade med tekst. 40×50 cm. Pris 50 DM.

Grundlaget for dette meget omfattende og værdifulde værk er omtalt sammen med anmeldelsen af Lieferung I i G. T. 1964 s. 251-52. Nu foreligger redegørelser i kort og tekster for arvesædvaner og arveregler for jordejendom, en lang række eksempler på strukturen i jordudnyttelsen og jordfordelingen i de forskellige geografiske regioner i Forbundsrepublikken og for de ændringer, man har kunnet konstatere gennem de seneste århundreder. Disse typer er taget lige fra egnen syd for Eider ved Tönning til Rhinsletten, Schwarzwald og Bayern. Resultatet er meget righoldigt. Desværre er det ikke gørligt at gå i enkeltheder, men enhver, der blot foretager en sammenlignende gennemgang af bladene Dithmarschen, Lüneburger Heide og Worms-Lorch, vil få et stærkt indtryk af variationsbredden og tillige af den betydning, disse grundlæggende undersøgelser kan få for de agrargeografiske studier i almindelighed, ikke mindst i nabolandene.

Niels Nielsen.

Deutscher Generalatlas 1:200.000. Mairs Geographischer Verlag, Stuttgart 1966. 160+26 kortblade, register 261 s. 27×37,5 cm. Pris 96 DM.

Kortafdelingen i dette værk er en revideret udgave af det af bilister velkendte „Deutsche Generalkarte 1:200.000“, som er udgivet på foranledning af Olieselskabet Shell, med nogle tilføjelser, således et oversigtskort over Vest- og Sydeuropa i 1:450.000 samt 12 byplaner over tyske storbyer (over ½ mill.) i 1:20-40.000.

Det nye er iøvrigt et register på ca. 100.000 stednavne, hvis placering relativt let kan findes ved hjælp af et gennemsigtigt løsblad med inddeling i 25 firkanter. Et så detaljeret og veludført topografisk opslagsværk har naturligvis interesse for den lokale geografiske lokalisering, men måske endnu mere for erhvervslivet, fordi registeret er kombineret med udførlige oplysninger om postadresser, trafikforhold, afstande m. m. Man må desuden gøre opmærksom på, at kortmaterialet indeholder et stof af almen trafikgeografisk interesse. Den tekniske disponering og udførelse er fortrinlig.

Niels Nielsen.

Ib Kejlbo: Historisk kartografi. Dansk Historisk Fællesforenings Håndbøger, København 1966. 83 s. 14,5×21,5 cm. 21 kr.

En kortfattet oversigt over kartografiens historie med en fyldig bibliografi og med særlig hensyntagen til udviklingen af Danmarkskortet indtil Videnskabernes Selskabs kortlægning. Fremstillingen er klar og meget koncentreret. Til brug ved undervisning bør bogen suppleres med illustrationsmateriale, og brugeren må helst have nogen orientering i kortlægningens og korttegningens teori og teknik, herunder et vist astronomisk og matematisk grundlag. Til orientering og opslag er bogen velegnet.

Niels Nielsen.

Eduard Imhof: Kartographische Geländedarstellung. Walter de Gruyter und Co., Berlin 1965. 425 s., 222 fig. og 14 farvetavler, 19×26,5 cm. 96 DM.

Dette meget omfangsrige værk behandler udelukkende de rent tegnemæssige problemer på et landkorts vej fra opmåling til trykning. Ingen form for streg- eller skraveringsteknik er glemt. For tegnere, specielt af atlaskort, vil bogen sikkert kunne være et værdifuldt opslagsværk. Den meget omhyggelige behandling af stoffet har givet sig udslag i en mængde illustrationer, hvoraf mange er meget instruktive. En stor del af stoffet er tillige af historisk værdi, idet mange mindre kendte former for tegneteknik er fremdraget. Man får dog let det indtryk, at forfatteren på grund af sin store begejstring for stoffet er tilbøjelig til at glemme, at mange af de tekniske finesser, han fordyber sig i, er ved at blive fortrængt af simple metoder, fordi kortet fra at være en – til tider kunstnerisk udført – gengivelse af naturen er udviklet til et eksakt arbejdsredskab, i hvilket så lidt som muligt må overlades til iagttagernes fantasi eller mangel på samme. Da landkortet som arbejdsredskab stadig må revideres og desuden må omfatte stadig større dele af jordens overflade, må kravet til en enkelt teknik blive meget fremtrædende. For eksempel kan man næppe forestille sig noget land indføre de Lehmann'ske bakkestreger i en moderne kortudgave. Indirekte får man i kapitlet om automation forfatterens syn på sin egen stilling, idet han skriver, at en robot hverken er kunstner eller geograf! Det er en smuk og imponerende bog, men det er et farligt synspunkt at betragte tegnekunstens stilling i geografien som andet end en nødvendig teknisk detalje.

Jens Tyge Møller.

Herbert Wilhelmy: Kartographie in Stichworten. Hirts Stichwortbücher. Kiel 1966. 392 s., 238 fig. 13×19 cm. 29 DM. (De 4 afsnit kan købes hver for sig).

I knap og klar form indføres læseren i den kartografiske videnskab, kortprojektioner, kortindhold og tematisk kartografi. For det sidstes vedkommende gives der i et stort afsnit en omhyggelig redegørelse for afbildningsmetoder og deres anvendelsesområder samt en gennemgang efter emner. Traditionelle usikkerhedspunkter tages op til en afgørelse, f. eks. at et syntetisk kort ikke må forveksles med et, der blot indeholder en addition af analytiske elementer, og hvilke fejl der begås ved at udelukke visse arealer eller befolkningsgrupper fra et befolkningstæthedskort. Alt

i denne praktiske håndbog er illustreret med velvalgte, for nogles vedkommende særdeles velkendte figurer. Takket være en detaljeret indholdsfortegnelse er det let at finde, hvad man søger, og som et værdifuldt supplement til de leksikalske oplysninger bringes en alfabetisk ordnet ordliste over kartografiske begreber.

Ruth Helkiær Jensen.

Erik Arnberger: Handbuch der thematischen Kartographie. Franz Deuticke, Wien 1966. 554 s., 153 fig., 24 tavler. 17,5×24,5 cm. 140 DM.

1. del er en art status over kartografiens, mest den tematiske kartografis placering i undervisning og samfund. Den indeholder oversigter over kartografiens anvendelsesmuligheder som fremstillingsform og som hjælpemiddel ved forskning (analytiske og syntetiske kort), belyst ved eksempler fra litteraturen og kort omtale af vigtige lære- og håndbøger, herunder tidsskriftartikler.

Derefter følger et stort håndbogsafsnit med mængder af detailoplysninger om eksisterende materiale overvejende hentet fra østrigske tematiske kort, mens man må søge andre steder efter vejledning i nyere, mere ultraditionel kortlægning. Her er ideer at hente til signaturvalg af alle tænkelige arter af punkt-, linie- og fladesignaturer til statiske og dynamiske afbildninger med diskussion af deres anvendelse og de lovmæssigheder, der må tages hensyn til, samt af de rent tekniske muligheder, alt sat systematisk op.

I sidste del af bogen fyldestgørende anvisninger på redaktion af kort og luftfotografier, hvor både valg, indhold og udstyr gennemgås punkt for punkt, og som afslutning en række matematiske hjælpetaabeller og en meget fyldig litteraturliste med ca. 1300 numre.

Det er tung læsning, men er man motiveret, er der her et stort systematisk ordnet udbytte at hente.

Ruth Helkiær Jensen.

John Walker: Lectures on Geology. Edited with Notes and an Introduction by Harold W. Scott. The University of Chicago Press, Chicago & London 1966. 280 s., ill. 17×24 cm. 63 sh.

John Walker beklædte posten som professor i naturhistorie ved universitetet i Edinburgh fra 1779 til 1803 og blev en af pionererne i den geologiske videnskab. Hans gerning har båret rige frugter hos hans elever, hvoraf flere i berømmelse langt har overstrålet Walker. Når dette hidtil har været tilfældet, skyldes det bl. a., at hans ret fåtallige trykte skrifter for størstedelen omhandler biologiske emner. Det her fremdragne materiale omfatter nogle hidtil upåagtede forelæsningsmanuskripter samt hans private notater og udvalgte breve (bl. a. til Linné).

Ved læsningen af Harold Scotts fremstilling får man mulighed for at forstå Walkers store betydning som inspirator og igangsætter. Han har haft en meget bred viden, han har været en stor naturiagttagere, og han må have haft store evner til systematisk og klart at fremlægge datidens og sine egne kundskaber. Det er derfor med fuld føje, at Harold Scott i dette værk placerer ham som en af de store grundlæggere af den geologiske og den fysisk-geografiske forskning. Hans navn fortjener at blive nævnt med hæder.

Niels Nielsen.

H. Kautzleben: Kugelfunktionen. Geomagnetismus und Aeronomie. Band 1. Ergänzungsband. Teubner Verlagsgesellschaft, Leipzig 1965. 121 s., 11 fig. 19×27,5 cm. 40 MDN.

Bogen er en ren matematisk behandling af kugelfunktioner af forskellig orden, der spiller en rolle for bearbejdelsen af problemer vedrørende forlængede eller afladede rotationsellipsoider. Hertil kommer et ret omfattende tabelværk til brug ved numeriske anvendelser af kugelfunktioner. Bogen er udelukkende af interesse for geofysikere. *Kaj Hansen.*

Physics and Chemistry of the Earth. Vol. VII. Eds.: L. H. Ahrens, Frank Press, S. K. Runcorn & H. C. Urey. Pergamon Press, Oxford, London m. m. 1966. 337 s., mange ill. 16×25 cm. 5 £ 5 sh.

Dette bind indeholder tre afhandlinger. Først R. Dearnley: Orogenic fold-belts and a hypothesis of earth evolution. Dette er et af de efterhånden talrige forsøg på at finde frem til de kræfter, der har forårsaget forskydningen af kontinenterne. Ved en tektonisk og magmatisk gennemgang af de gennem tiderne opståede orogener mener forfatteren at kunne vise, at en oprindelig kold acretionær klode, ved stadig udvidelse af kernen, får fremkaldt konvektionsstrømme i kappen, og at disse konvektionsstrømme har fået kontinenterne til i tidens løb at bevæge sig i forhold til hinanden.

Næste afhandling er M. Båth: Earthquake energy and magnitude. Det er en ren matematisk afhandling.

Den sidste afhandling, L. A. Haskin og F. A. Frey: Meteoritic, solar, and terrestrial rare-earth distributions. Denne omhandler fordeling og udbredelsen af de sjældne jordelementer lanthaniderne, d. v. s. grundstoffer med atomvægten 57-71 + Yttrium. *Kaj Hansen.*

A. P. Vinogradov (ed.): Chemistry of the Earth's Crust. Vol. 1. Jerusalem 1966. Distr. by Oldbourne Press, London. 458 s., ill. 18×24,5 cm. 17,95 \$.

Dette er en af det israelske „Program for Scientific Translations“ oversættelser, Academy of Science of the USSR, og det indeholder 29 afhandlinger af russiske forfattere og omhandler mange forskellige geokemiske emner, dog overvejende magmatiske og mineralgenetiske.

Kaj Hansen.

H. Orlin (ed.): Gravity Anomalies: Unsurveyed Areas. Geophysical Monograph Series No. 9. American Geophysical Union, Washington 1966. 142 s., ill. 17×24,5 cm. 7 \$.

Bogen er en samling foredrag holdt på et symposium på Ohio State University i Columbus i november 1964. Den er opdelt i 4 afsnit. Det første på 6 foredrag om, hvad der foreligger af tyngdemålinger Jorden over i dag. Det andet på 4 foredrag om statistiske metoder til at udstrække gravitationsnettet til de ikke udforskede områder. Tredie afsnit omhandler geofysiske metoder til udstrækning af gravitationsnettet over ikke udforskede områder, og endelig handler fjerde afsnit med 4 foredrag om Jordens ydre gravitationsfelt. *Kaj Hansen.*

Geophysik und Geologie. Herausgegeben von R. Lauterbach, Folge 8. Teubner Verlagsgesellschaft, Leipzig 1966. 80 s., 49 fig. og en tavle, 18,5×27 cm. 18 MDN.

Heftet indeholder 6 afhandlinger. Putziger, Reinhardt og Wegert: Geophysikalische Beiträge zur Erkundung des regionalen geologischen Baues in Norddeutschland. Det drejer sig nu langt overvejende om det østtyske område. Olszak: Zum Stand der Geonomie. Subbotin, Naimtschik og Rachimova: Der Einfluss von Umwandlungsprozessen der Materie im oberen Erdmantel auf die Bildung geostruktureller Elemente der Erdrinde. Lauterbach: Ergebnisse petrophysikalischer Untersuchungen in ihren möglichen Beziehungen zum Bau der Erdkruste, og endelig Knödel: Anwendungsmöglichkeiten elektronischer Rechenautomaten bei der Auswertung gravimetrischer Anomalien.

Kaj Hansen.

H. v. Philipsborn: Tafeln zum Bestimmen der Minerale nach äusseren Kennzeichen. 2. Aufl. Schweizerbart'sche Verlagsbuchhandlung, Stuttgart 1967. 319 s., 10 billedtavler. 19×26 cm. 48,80 DM.

Bogen består af en hovedtabel og 3 hjælpetabler til bestemmelse af et meget stort antal mineraler. Hovedtabellen benytter egenskaber som glans og stregfarve som de første led i bestemmelsen. Hjælpetabellerne omtaler morfologiske kendetegn (krystalform og aggregatform), kemiske kendetegn og endelig mikroskopisk-optiske kendetegn.

Kaj Hansen.

O. C. Hilgenberg: Bestätigung der Kennedy-Channel-Scherung durch die Bruchstruktur von Grönland und Nordost-Kanada. Geotektonische Forschungen, herausg. von H. Stille und Fr. Lotze. Hefte 22. Schweizerbart'sche Verlagsbuchhandlung, Stuttgart 1966. 74 s., 5 fig. 16×24,5 cm. 26 DM.

Forfatteren har tidligere postuleret den opfattelse, at de sialitiske fastlande oprindeligt tilsammen dannede en sluttet kugle, med en diameter halv så stor som jordklodens i dag. Denne kugle var gennemsat af et rhombisk brudsystem, hvor ganske bestemte vinkler var fremherskende, og denne linearstruktur skulle så have holdt sig gennem hele jordens senere udvikling. Dette søger han nu bekræftet ved forsøg på at finde overensstemmelse mellem brudnettet i det grønlandske og canadiske grundfjeld.

Dette er imidlertid gjort på grundlag af canadiske indexkort i målestokken 1:1.000.000, der udover gradnettet kun angiver kystlinien og vandløbene og gletscherne.

I et forord stiller de to udgivere Stille og Lotze sig meget kritiske overfor disse teorier.

Kaj Hansen.

G. Möbus: Abriss der Geologie des Harzes. Teubner Verlagsgesellschaft, Leipzig 1966. 219 s., 43 fig. og 2 tavler. 16,5×23 cm. 27,50 MDN.

Bogen giver en let læselig og grundig gennemgang af Harzens geologi. Man får det igennem to gange, idet forfatteren først gennemgår de enkelte geologiske områder, der kan udskilles i Harzen med deres lagserier og tektonik. Derefter følger en gennemgang af granitmassiverne, og endelig kommer en paleogeografisk gennemgang af Harzområdets udvikling fra Rotligendes til Holozæn.

Kaj Hansen.

D. Henningsen: Die pazifische Küstenkordillere Costa Ricas und ihre Stellung innerhalb des süd-zentralamerikanischen Gebirges. 66 s., 10 fig., 3 tavler, 6 tabeller.

R. Weyl: Tektonik, Magmatismus und Krustenbau in Mittelamerika und Westindien. 43 s., 28 fig., 3 tavler, 3 tabeller.

Geotektonische Forschungen, herausg. von H. Stille und Fr. Lotze. Hefte 23. Schweizerbart'sche Verlagsbuchhandlung, Stuttgart 1966. 16×24,5 cm. 39,80 DM.

Henningsens afhandling er en gennemgang af Costa Ricas geologi fra Mellem Eocæn til Pleistocæn med en gennemgang af både sedimenter og magmatiske bjergarter samt til slut en oversigt over den paleogeografiske og facielle udvikling.

Weyls afhandling er derimod en ren tektonisk og magmatisk gennemgang af det nordlige Mellemamerikas vulkanområde, den syd-mellemamerikanske orogen, De store Antillers orogen og De små Antiller.

Kaj Hansen.

P. M. S. Blackett, E. Bullard & S. K. Runcorn (eds.): A Symposium on Continental Drift. Royal Society, London 1965. Philosophical Transactions No. 1088. 323 s. + 6 s., talr. ill. 23×30 cm. Pris £ 8.10.0.

Teorierne om horisontale fastlandsforskydninger er gamle. I 1620 gjorde Francis Bacon opmærksom på konformiteten mellem Afrikas vestkyst og Sydamerikas østkyst, og Alexander v. Humboldt var omkring år 1800 inde på tanken om en fastlandsvandring, men først i årene 1910-20 blev denne idé nærmere uddybet af Alfred Wegener, F. B. Taylor og A. L. du Toit. Wegeners inciterende arbejde fra 1915 virkede således meget stærkt blandt den tids unge geografer, geologer og biologer, og det blev indledningen til en lang række supplerende studier, idet man rundt om i verden søgte efter kendsgerninger, oftest af lokal karakter, der kunne bidrage til belysning af problemerne. Det viste sig imidlertid, at „lette“ løsninger ikke førte til nogen afgørelse, forsøgene på at etablere eksakte målinger mislykkedes, og holdbarheden af de ovennævnte pionerers hovedargumenter for antagelsen af kontinentalvandring blev efterhånden draget i tvivl. Men diskussionen hørte ikke op. Alle de gamle synspunkter fra 1910-20 blev gang på gang taget op til revision, nye metoder og erfaringer blev inddraget i undersøgelserne, og ved flere kongresser og symposier mødtes „drifters“ og „antidrifter“ til yderst livlige forhandlinger. Det foreløbig sidste møde af denne art afholdtes i foråret 1964 i Royal Society, London, med deltagere fra England, Skotland, Holland, Frankrig, U.S.A. og Canada. Nærværende publikation indeholder foredrag og diskussionsindlæg fra dette symposium.

Indholdet er meget vidtspændende, og man har derfor delt det i fire afsnit:

- A. Continental reconstructions.
- B. Horizontal displacements in the earth's crust.
- C. Convection currents and continental drift.
- D. Physics of convection currents in the earth's mantle.

Vigtige nye problemstillinger og metoder er bl. a. fremkommet gennem palæomagnetiske undersøgelser af bjergarter i Gondwana-landene og i kontinenterne på begge sider af det Allantiske Ocean, samt gennem de intensive studier af oceanernes bundtopografi. Af stor vigtighed er det vældige materiale, der er tilvejebragt gennem den verdensomspændende geofysiske udforskning af jordklodens ydre lag. Disse grupper af nyt materiale er behandlet i foredrag og diskussioner, som iøvrigt præges af to hovedlinier, nemlig en prøvelse og fortolkning af primære observationer, samt en drøftelse af de fysiske problemer, som er direkte knyttet til de eventuelle kontinentalbevægelser mekanik. De palæomagnetiske målingers resultater viser mange ejendommelige og tilsyneladende uforlignelige forhold, der kunne bringes i indbyrdes relation ved at antage eksistensen af et sammenhængende Gondwanaland i tidlig palæozoisk tid og opspaltning af dette i Perm-Trias, og noget lignende gælder tilsvarende observationer i Europa og Nordamerika.

Islands almene og lokale tektoniske struktur inddrages på ny i diskussionen. Problemet er her, nu som før, om de konstaterede horisontale forskydninger i jordskorpen har noget at gøre med egentlige kontinentforskydninger, eller om man står over for lokale kræfter og bevægelser af anden karakter (se iøvrigt: *The world rift system*. Geol. Survey of Canada, 1965 s. 187, Sigurdur Thorarinsson). Analoge situationer træffes i andre tektonisk prægede områder.

Det karakteristiske er, at de relativt lettilgængelige og tilsyneladende overbevisende argumenter for kontinentalforskydningen stadig ikke synes holdbare og i hvert fald ikke fuldt afgørende. Et andet spørgsmål er så, om man gennem nye og mere effektive metoder, især af geofysisk art, kan få en sådan sikkerhed i vurderingen, at man kan nå frem til et klart og entydigt: Ja eller Nej.

Dette værk må altså betragtes som forskningens status ved år 1964, en milepæl på vejen mod problemets endelige løsning. *Niels Nielsen.*

Kirtley F. Mather: The Earth Beneath Us. The Fascinating Story of Geology. Thomas Nelson and Sons, London 1964. 320 s., 240 fot. deraf 116 i farve. Pris 84 sh.

En forsvarlig og vel skrevet fremstilling af geomorfologiske kræfter og af de landskabelige typer med hovedvægten på erosionsformerne. Eksemplerne er især hentet fra Nordamerika. Billedstoffet er rigt, velvalgt og smukt gengivet, medens forfatteren så at sige helt har givet afkald på anvendelsen af kort, blokdiagrammer m. v. som hjælpemiddel og dokumentation. Værket er en typisk repræsentant for den gruppe af efterkrigstidens bogindustri, der arbejder med en anset forfatters tekstbidrag og iøvrigt med et stateligt format og en højt udviklet reproduktionsteknik, navnlig i farvegengivelsen. Tendensen må ses i sammenhæng med vor tids udvikling af et bredt, købedygtigt publikum med en vis interesse for og kundskab om naturfænomenerne. Det ville være kortsynet at frakende sådanne „pragtværker“ værdi som oplysningsmiddel, men man griber sig stundom i at misunde den mand, der oplever eller har oplevet et virkeligt stort naturfænomen, et vulkanudbrud, Grand Canyon, ørkenen, højjældet o.s.v. uden i forvejen at kende fænomenet fra en skinnende farvetavle.

Niels Nielsen.

Sigurdur Thorarinsson: Surtsey. Islands nye vulkanø. Alfred G. Hassings Forlag, København 1964. Dansk redaktion ved professor, dr. Steen Böcher. 46 s., 6 ill. i teksten, 53 tavler. 21×19 cm. 26,50 kr.

Det submarine vulkanudbrud, som her behandles, begyndte den 14. december 1963 og er endnu i januar 1967 i fuld virksomhed. Sigurdur Thorarinssons redegørelse for begivenhederne er forbilledlig. Den er meget indholdsrig og samtidig let læselig.

Billedstoffet er enestående, og sammenholdt med de tilsvarende optagelser fra Hekla 1947 og Askja 1961 giver det et stærkt indtryk af den rige variation i den islandske vulkanismes processer og resultater. Farvefoto-graferingen er af høj kvalitet og gengivelserne ligeledes.

Den internationale vulkanologi følger nu med levende interesse offentliggørelsen af de mange specialundersøgelser. *Niels Nielsen.*

George P. Black: Arthur's Seat. A History of Edinburgh's Volcano. Oliver & Boyd, Edinburgh and London 1966. 226 s., 19 fig., 8 tavler. 13×19 cm. 35 sh.

Arthur's Seat er ruinerne af en gammel vulkan, der ligger i udkanten af Edinburgh. Den opstod i ældre carbontid for ca. 325 mill. år siden og hører til det system af vulkansk virksomhed, der har frembragt de udstrakte lavamarker i det centrale Skotland. I det lange tidsrum mellem udbrudsperioden og vor tid har de nedbrydende kræfter dissekeret hele komplekset ud i isolerede enheder med smukke og klare snit gennem lagserierne. Man har derfor her fået overmåde gunstige betingelser for et studium af et gammelt vulkanfelts tilblivelse og omformning, og Arthur's Seat har derfor også spillet en stor rolle for kundskaben om sådanne processers forløb.

Den her givne fremstilling er ganske righoldig og velskrevet, illustrationsmaterialet er godt, og når man kombinerer fremstillingen med de eksisterende topografiske kortblade af regionen, kommer hele billedet klart frem. Som bilag medfølger en fortegnelse over de anvendte geologiske termini, en fortegnelse over vigtige lokaliteter i området samt programmer for en halv snes ekskursioner. Det sidstnævnte punkt er ganske vigtigt, fordi feltets beliggenhed er gunstig for besøg, det er lettilgængeligt og vel undersøgt. Bogen er derfor som ekskursionsfører og håndbog af betydelig interesse. *Niels Nielsen.*

O. A. Drozdov & A. S. Grigor'eva: The Hydrologic Cycle in the Atmosphere. Israel Program for Scientific Translations, Jerusalem 1965. Distributed by Oldbourne Press, London. 282 s., 95 fig., 57 tabeller. 18×24,5 cm. Pris ca. 123 kr.

Det er efterhånden et anseligt antal oversættelser af russiske værker om antarktiske og geofysiske emner, der er udkommet som et led i Israel Program for Scientific Translations. Der er herved skabt et meget vigtigt hjælpemiddel for den fysiske geografi, idet den russiske litteratur jo erfaringsmæssigt kun er tilgængelig for et meget lille antal forskere.

Den her foreliggende bog behandler russiske undersøgelser over det hydrologiske kredsløb i atmosfæren, herunder også varme- og vandtransport i atmosfæren over Eurasien, især naturligvis inden for de sovjetrus-

siske regioner. Af særlig interesse er også en række vurderinger af kunstvandings betydning for det hydrologiske kredsløb og af mulighederne for derigennem at ændre klimaet over større områder.

Som alle russiske geofysiske afhandlinger er også denne præget af matematisk analyse af fænomenerne, men tilegnelsen lettes af et stort antal kort over udbredelse samt diagrammer.

Børge Fristrup.

H. H. Lamb: The Changing Climate. Selected Papers. Methuen & Co., London 1966. 236 s., ill. 16×24 cm. 45 sh.

En af oversigtsartiklerne i Geografiske Annaler i anledning af Geografikongressen i Norden 1960 var Lamb's oversigt over klimasvingningerne, og den her foreliggende bog er på mange måder en fortsættelse af denne artikel, idet den indeholder optryk af en række af Lamb's afhandlinger, der er fremkommet i „Weather“ og i forskellige symposie- og kongresberetninger, i alt 8, hvoraf kun én ikke tidligere har været publiceret.

Når det gælder en mand som Lamb, som er så aktiv og så produktiv, er dette, at man på ét sted får samlet alt, hvad han over en årrække har skrevet om et bestemt emne, af stor værdi, og der er også for læseren kommet en værdifuld og imponerende bog ud af det – en bog som samtidig, takket være det store materiale af diagrammer, kort og tabeller, er et referenceværk, som hyppigt vil blive brugt af geografer.

Børge Fristrup.

H. Walter & H. Lieth: Klimadiagramm-Weltatlas. 3. Lieferung. VEB G. Fischer Verlag, Jena 1967. 42×60 cm. Pris 65 MDN.

Hermed følger tredje og sidste del af det omfangsrige værk, der nu behandler ca. 8000 klimastationer og omkring 25 interessante profiler på tværs af landskaber med store klimatiske gradienter; iøvrigt henvises til tidligere anmeldelser af værket i G. T. bd. 60, 1961 og 63, 1964.

Kr. M. Jensen.

Ergebnisse der Limnologie. Herausgegeben von H.-J. Elster und W. Ohle. Heft 3/4 1966. N. W. Korde: Algenreste in Seesedimenten. 38 s., 5 fig., 9 tavler. A. Juse: Diatomeen in Seesedimenten. 32 s., 2 fig., 4 tavler. 16×24,5 cm. 34,40 DM.

De to afhandlinger har for så vidt samme formål, nemlig at klarlægge søernes udviklingshistorie på grundlag af bundaflejringerens indhold af planktonalger. Korde benytter samtlige identifikable algeformer, medens Juse holder sig til diatomeerne. Korde benytter også nogle kemiske bestemmelser af Fe_2O_3 , Al_2O_3 , SiO_2 og glødetabet.

Disse to russiske forskere benytter i øvrigt en noget anden nomenklatur for såvel søernes biologiske tilstand som for sedimenternes natur end den almindeligt gængse i limnologien, hvilket gør det vanskeligt at sammenligne de af dem undersøgte russiske søer med andre søer. Af de benyttede kemiske bestemmelser er det anmelderens erfaring, at Fe_2O_3 og Al_2O_3 er uden betydning for søernes biologiske karakterisering. Det må snarere beklages, at der ikke findes bestemmelser af indholdet af $CaCO_3$, thi dette er et vigtigt produkt til at kendetegne søernes produktion. Det må

også beklages, at der i de russiske søer heller ikke er foretaget bestemmelser til belysning af søernes humusstatus, og endelig er det anmelderens erfaring, at en enkelt boring ikke, således som det er forsøgt hos Korde, kan bruges til overvejelser over variationer i en søs vandstand gennem tiderne. Hertil kræves et profil gennem søbassinet, så man kan se, hvorledes de enkelte zoner er udviklet på lavt vand.

Kaj Hansen.

Standard Encyclopedia of the World's Rivers and Lakes. Edited by R. Kay Gresswell and Anthony Huxley. Weidenfeld & Nicolson Ltd., London 1965. 384 s., 11 kort, 16 farvepl., talr. fotos. 19×24 cm. 50 sh.

Foreliggende opslagsværk rummer ca. 500 beskrivelser af jordens største og vigtigste floder og søer. Beskrivelserne er ordnet alfabetisk. Hvad der ikke er kommet med i disse beskrivelser findes i et supplement med mere end 2000 korte notitser i leksikonform.

I beskrivelserne af floder og søer oplyses om den geografiske beliggenhed (med henvisninger til oversigtskort forrest i værket), for flodernes vedkommende er der endvidere oplysninger om udspring, længde og udløb og med hensyn til søerne redegøres der for størrelse og afløbsforhold.

Flodernes forløb og de egne de gennemstrømmer er beskrevet nogenlunde fyldigt. Sejlbarhed og forskellige udnyttelsesformer til f. eks. vandkraft, vandforsyning og kunstig vanding omtales også. De kemiske og fysiske forhold, som angår søerne, behandles, ligesom der oplyses om forekomster af specielle faunaer. Den økonomiske udnyttelse i form af fiskeri er der også gjort rede for. – Værket er velillustreret med fotografier i sort-hvidt og farver. En nyttig opslagsbog. Silkeborgsøerne er fundet værdige til omtale i beskrivelserne, Arresø og Esrum sø findes i notitserne.

Søren Rasmussen.

Horst Andreae: Neue hydrometrische Verfahren. 4. Auflage. R. Oldenbourg Verlag, München 1966. 202 s., 67 fig. 16×24 cm. 38 DM.

4. udgave af denne bog adskiller sig indholdsmæssigt ikke væsentligt fra 3. udgave, som anmeldtes i forrige nummer af Geografisk Tidsskrift. Der er indføjet et afsnit om opbygning af grundvandsressourcerne ved hjælp af forskellige, kunstige indgreb i naturens vandhusholdning, og de sidste nyheder inden for elektrohydrometriske målemetoder er kommet med. Bogen har i sin tekniske udførelse vundet meget ved nu at være trykt på en god papirkvalitet.

Søren Rasmussen.

T. Eden: Elements of Tropical Soil Science. 2.ed. Macmillan & Co., London 1964. 164 s., 9 fig. 13×19 cm. 13 sh. 6 d.

En elementær oversigt over tropejordenes dannelse og egenskaber med sigte på deres landbrugsmæssige anvendelighed. Dette sætter spørgsmålet om jordenes produktivitet og opretholdelsen af samme i focus. Forf. er tidligere leder af the Tea Research Institute of East Africa, og de to sidste kapitler om gødningsstoffer og deres anvendelse samt markforsøg berettiger bogens udsendelse i 2. oplag.

N. Kingo Jacobsen.

Arnold Finck: Tropische Böden. Einführung in die bodenkundlichen Grundlagen tropischer und subtropischer Landwirtschaft. Paul Parey, Hamburg und Berlin 1963. 188 s., 63 fig. 17×25,5 cm. 26 DM.

Enhver som søger en god og tilbunds gående indføring i tropejordenes geografi, kan man trygt anbefale Fincks bog. Den er pædagogisk veldisponeret med rimelig hensyntagen til såvel den, der her søger hjælp angående de almene problemstillinger, som den der ønsker oplysninger vedrørende tropejordenes klassifikation, lateritproblemet, ydedygtigheden i de forskellige jordbundstyper, saltproblemerne eller soil erosion inden for troperne. Alle disse problemer behandles indgående i 8 kapitler efter et indledende afsnit om troperne som landbrugsmæssigt produktionsområde. Hvert kapitel efterfølges af en fyldestgørende litteraturfortegnelse.

N. Kingo Jacobsen.

Ferdinand Mayer: Erdöl Weltatlas. Georg Westermann Verlag, Braunschweig 1966. 152 s., 60 kort i farver. 23×31 cm. 42 DM.

Størstedelen af dette præsentable atlasværk er viet den geografiske fremstilling af emnet, desuden bringes der et teknisk afsnit og et fyldigt navneregister. For hver storregion gives oversigts- og mange detailkort, udmærkede leksikalt prægede tekstafsnit om samtlige olieproducerende lande samt statistik i form af diagrammer. Det forener hurtigt overblik og mange detaljer, man leder ikke forgæves efter en lokalitet. Værket er en præstation, som forfatteren har modtaget to prisbelønninger for.

Ruth Helkiær Jensen.

Peter Hepple (ed.): Natural Gas. Proceedings of a Symposium held by the Exploration and Production Group of The Institute of Petroleum, London 1966. Elsevier Publishing Company, Amsterdam, London, New York 1966. 112 s., talr. fig. 14×22 cm. 18 Hfl.

Med henblik på mulighederne for store fund af naturgas i Nordsoen foreligger der med denne bog en rapport fra et symposium afholdt i London 1966 over emnet med bidrag overvejende fra amerikanske specialister, der gør rede for eftersøgningsteknik, bedømmelse af reservers størrelse, transportmetoder samt tekniske og økonomiske problemer forbundet med udvindingen. Erfaringerne fra en stat, hvor naturgassen nu spiller lige så stor en rolle som olien, må selvsagt være af største værdi.

Ruth Helkiær Jensen.

Guy-Harold Smith (ed.): Conservation of Natural Resources, 3. udgave. John Wiley & Sons, New York, London, Sydney 1965. XI/533 s., talr. ill. 19×25 cm. 75 sh.

Her foreligger en tredje, ajourført udgave af et velkendt værk, der giver svar på næsten ethvert spørgsmål angående De forenede Staters land- og vandressourcers udnyttelse, forvaltning og pleje.

Bogen består af 8 hovedafsnit, som igen er opdelt i 23 underafsnit. De mangeartede temaer er behandlet af erfarne folk. I et af de første afsnit gives en udmærket oversigt over de forskellige jordbundstyper, disses naturlige vegetationsformer og aktuelle udnyttelsesmåder. Soil conservation

behandles i et følgende kapitel, og her får man en gennemgang af de vigtigste erosionstyper og deres udbredelse samt forebyggelsesmetoder. Derpå følger en god oversigt over kunstvandingsmetoder og kunstvandingens udbredelse, og vandforsyningsproblemer i relation til kunstvandingens drøftes. Afsnittet om U.S.A.s skovressourcer er der grund til at fremhæve; skovens udbredelse, anvendelsesmuligheder og skovregeneration omtales. Bogens fjerde hovedafsnit omhandler ferskvand; i 4 kapitler behandles drikke- og industrivand, vandkraft, vandvejstrafik og vandføringsregulering af floder, og man får et klart billede af, hvilke enorme ferskvandsproblemer man kæmper med og af de store investeringer, der er nødvendige for at opnå tålelige løsninger på disse vigtige spørgsmål. I de sidste afsnit af bogen peges på betimeligheden af koordinering og planlægning med hensyn til udnyttelse og forvaltning af naturens ressourcer.

Alle bogens afsnit er velillustrerede med fotografier, kort, diagrammer og tabeller. Bogens forklaringer er grundige, og man får en masse kontante oplysninger og gode oversigter.

Søren Rasmussen.

A. Macfadyen: Animal Ecology. Aims and Methods. I. Pitman & Sons, London 1963, reprinted 1966. 344 s., 32 fig., 6 pl., 11 tabeller. 14×22 cm. 45 sh.

Selvom dette ikke er stedet for en anmeldelse af en biologisk bog, kan det måske være rimeligt at omtale ovenstående. „Animal Ecology“, der er en velanskrevet bog blandt zoologer, er nemlig interessant læsning for geografer. Vi har på udstrakte felter problemer fælles med moderne økologer: beskrivelse af miljø – derunder mikroklimatisk målemetodik, f. eks. demografi, beskrivelse af fordeling på arealer, økosystemet, som ligner den funktionelle region etc. etc.

Macfadyens bog giver en letlæst, klar oversigt over problemer i moderne dyrekologi.

Sofus Christiansen.

Paul T. Baker & J. S. Weiner (eds.): The Biology of Human Adaptability. Clarendon Press, Oxford 1966. 541 s., ill. 14,5×22,5 cm. 105 sh.

Et østrigsk symposium i 1964 har resulteret i ovennævnte bog, som for en stor del består af de forelæste artikler. Den er et manifest for den del af den moderne fysiske antropologi, der er langt mere genetisk-fysiologisk præget, end den er deskriptiv-morfologisk. Symposiet pegede på de store mangler i den nuværende viden; i bogen slås der til lyd for en indsats på en lang række felter – især inden for Det Internationale Biologiske Programs sektion om „Human adaptability“. Fra geografisk side må dette hilses med glæde. Det ville være yderst interessant at vide mere om f. eks. menneskets arbejdsevne i forskellige klimater og dets tilpasningsevne til disse. For slet ikke at tale om den store betydning en bedre viden om arbejdsevne i forhold til ernæring vil kunne få for arbejdet i u-landene. Bogen forsøger egentlig ikke en status over emnet menneskets biologi, men er en samling af ret spredte arbejder om emnet.

Sofus Christiansen.

S. R. Eyre & G. R. J. Jones (eds.): Geography as Human Ecology.

Methodology by Example. Arnold, London 1966. 308 s., 56 fig., 36 pl. 15×23,5 cm. 45 sh.

Arnold's serie af avancerede geografibøger afspejler en vældig grode i engelsk geografi. Resultatet af en søgen efter et ståsted for faget er bl. a. blevet den foreliggende bog, der fremhæver, at geografiens vigtigste felt er beskrivelse og analyse af forholdet samfund/fysisk miljø – at geografien altså er human økologi. Anmelderen er ikke principielt uenig i dette syn på faget (se artikel i dette hefte), men er alligevel blevet lidt skuffet af bogen. Dette skyldes ikke, at bogens indledning og dens 11 artikler er af ringe kvalitet. Tværtimod er både de 6 artikler, der tager deres udgangspunkt i den fysiske geografi, og de øvrige, der opererer fra den humane del af faget, af meget høj kvalitet – skrevet af en række kendte geografer. Det man savner i artiklerne er vel egentlig blot en kvantivering, der kunne tillade en nærmere analyse af de sammenhænge mellem natur og kultur, der påvises i alle artiklerne. Generalisering er selvfølgelig nødvendig, hvis man i en artikel på en snes sider skal analysere landskabs- og befolkningsudvikling fra stenalderen til nu, men fremkalder et udvalgt af eksempler, der er så generelt formulerede, ikke hos læseren et indtryk af en vis overfladiskhed og – i hvert fald i praktisk øjemed – uanvendelighed? Bogens hovedopgave – at fremstille det økologiske synspunkt på faget – synes imidlertid at være lykkedes, og det må håbes, at den ægger til ny indsats.

Sofus Christiansen.

Allen K. Philbrick: This Human World. John Wiley & Sons, London, New York 1963. 500 s., 260 fig., 46 tabeller. 20×26 cm. 60 sh.

Denne bog er en regionalt anlagt verdensgeografi med 5 indledende systematiske kapitler og repræsenterer en fornyelse f. eks. i forhold til danske lærebøger af tilsvarende omfang. Denne fornyelse ligger mere i disposition og synspunkter for regional organisation end i det medtagne stof, idet formålet er at give en forståelse af, hvordan et folk med dets specielle baggrund og indsigt i at udnytte de naturlige ressourcer skaber sit karakteristiske okkuperingsmønster i et område. Ved beskrivelsen af denne regionale organisation er der lagt vægt både på arealmønstret og de funktionelle forbindelser i landet og udadtil.

For at give den omtalte baggrund medtages oversigter over den kulturhistorisk-geografiske udvikling, og det er karakteristisk, at det første land der gennemgås er UK, der også er det eneste europæiske land, der får separat omtale. Dette er forståeligt, da UK dels har ført an i den europæiske erhvervs-mæssige udvikling, dels har særlig interesse for Nordamerika, hvis kultur hviler på samme grundlag. Et velovervejede udvalg af kriterier for høj udvikling forhindrer en overfladisk encyclopædistisk beskrivelse, og de mange kort letter indsigten og tilegnelsen. Mindre indvendinger: Det ellers smukke tekniske udstyr skæmmes enkelte steder af, at tryk og billeder slår igennem på siderne, men måske er det kun i anmelder-eksemplaret, og så undrer det at læse, at jyderne, der indvandrede til England, kom fra Tyskland! „This Human World“ er en indføring i regional-geografi, der er aktuel i behandlingen af dette emne ved sin placering af det handlende menneske som den faktor, der forener geografiens 3 emnekredse.

Ruth Helkiær Jensen.

Irving Louis Horowitz: Three Worlds of Development. The Theory and Practice of International Stratification. Oxford University Press, New York 1966. 475 s. 14,5×21 cm. 8,50 \$.

Vor klodes tre verdener: den amerikanske, den sovjetiske og den store masse af udviklingslande opridses af forfatteren i et kort skarpt profil ved deres økonomi, sociologi og politik. Dernæst følger en nærmere analyse af de to første verdeners udvikling som basis for et forsøg på at opstille en modellernes model for den tredje verden, udviklingslandene. En bog af denne karakter må selvfølgelig vurderes af fagene sociologi, statsvidenskab m. m., men for en geograf er den meget tankevækkende læsning, overordentlig idérig som den forekommer at være. Man synes at fornemme deraf, i hvor høj grad tolkningen af de geografiske realiteter efterhånden må bero på forståelse af de andre samfundsfag.

Sofus Christiansen.

A. N. Agarwala & S. P. Singh (eds.): The Economics of Underdevelopment. Oxford University Press, New York 1966 (4th printing). 510 s. 13,5×20 cm. 2,50 \$.

De to indiske økonomer har i denne bog samlet en snes teoretiske artikler om den økonomiske udvikling, skrevet af lige så mange forfattere. Disciplinen vækstøkonomi er først rigtigt udviklet siden 2. verdenskrig; men en række af de artikler, bogen rummer, kan allerede betegnes som klassiske. Artiklerne er samlet under seks overskrifter: Approaches to the Problem of Underdevelopment, The Historical Context, The Theoretical Context, External Economies and Balanced Growth, Underemployment and Factor-Disequilibrium og Models of Development.

I første dels fem artikler behandles kriterierne for, årsager til og virkninger af underudvikling. Af størst interesse for geografer er nok Colin Clark's opgør med neo-Malthusianismen: „Population Growth and Living Standards“. I denne let tilgængelige artikel benyttes bl. a. det danske landbrug til at vise, at sammenhængen mellem befolkningstæthed og velstand (høj produktivitet) ikke nødvendigvis er negativ.

Anden del bringer en sammenligning mellem situationen i de underudviklede lande og den præ-industrielle fase i de højt udviklede lande af Simon Kuznets og en version af W. W. Rostow's berømte „take-off“ teori.

I bogens sidste fire dele behandles forskellige vækstøkonomiske teori-elementer mere indgående. De fleste artikler forudsætter en vis indsigt i teoretisk nationaløkonomi. Schumpeter, Keynes og Harrod-Domar udsættes for kritisk analyse. Spørgsmål om „external economies“, kapitaldannelse og faktorproportioner undersøges i relation til indkomst, beskæftigelse og vækst. Blandt de medtagne artikler er W. Arthur Lewis' meget centrale og højt berømmede: „Economic Development with Unlimited Supplies of Labour“, skrevet i den klassiske tradition.

Den, der har stiftet bekendtskab med vækstøkonomiens grundtræk, kan i bogen hente megen inspiration. Den kan anbefales for geografer med den nødvendige baggrund og interesse for U-landenes problematik.

Steen Folke.

Carl Troll: Die räumliche Differenzierung der Entwicklungsländer in ihrer Bedeutung für die Entwicklungshilfe. Erdkundliches Wissen. Schriftenreihe für Forschung und Praxis, Heft 13. Franz Steiner, Wiesbaden 1966. 133 s., 36 fig. 16×24 cm. 18 DM.

Til professor Trolls 65-årsdag sammenstillede hans kolleger og medarbejdere en række tidligere publicerede arbejder i nogle særhefter, hvoraf dette er nr. 3. Heftet indeholder fire artikler, skrevet i perioden 1944-1966, som kun spinkelt holdes sammen af deres fællestitel. Den første og ældste artikel handler om komplekset jordbund, klima og morfologi, sådan som det afspejler sig i den naturlige vegetation, og således som det kan observeres bl. a. via luftfotografering. Trods sin korte, knappe form er det en artikel med værdifulde tanker, som det da også har vist sig ved ideernes praktiske anvendelse. De resterende artikler er meget beslægtede med hinanden med hovedpunkter i ideerne om „Kulturerdteile“ og „Pluralismus“. „Kultur- og socialgeografisk differentiering i U-lande“ og artiklen om geografisk strukturanalyse minder således meget om hinanden, også derved, at angrebsvinklen er ret klassisk, og ved at de begge indeholder meget interessant stof om de lande, Troll især kender til. I den sidste artikel gøres „pluralisme“ til hovedemnet. Det drejer sig om samtidig og i samme område optrædende geografiske elementer af samme art, f. eks. sprog, racer, etniske grupper, økonomier etc. For alle artiklerne gælder det, at de er af interesse for u-landsinteresserede og vidner om Trolls udstrakte viden om emnerne.

Sofus Christiansen.

Constantinos A. Doxiadis: Between Dystopia and Utopia. The Trinity College Press, Hartford, Conn. 1966. 92 s., 30 fig. 14×20 cm. 3,95 \$.

Forfatteren, hvis navn man uvilkårligt forbinder med det anerkendte tidsskrift „Ekistics“, er en internationalt kendt og anvendt byplanlægger, hvis virke som praktisk planlægger, filosof og foredragsholder spænder over næsten hele jorden. I denne lille samling essays drager han i felten mod de efter hans mening dårlige byer, vi bygger i dag, og efterlyser en målsætning i byplanlægningen, idet han peger på, at nutidens bybygning drukner i teknik, medens menneskets reelle behov forsømmes.

Byen er i dag et offer for alt for mange divergerende interesser af økonomisk, politisk, kulturel, administrativ og personlig art, så at mennesket tvinges til at stræbe efter et drømmenes og længslernes mål, et utopia. Hvad vi behøver, siger Doxiadis, er et entopia, et sted mellem drøm og virkelighed, et sted der accepteres af videnskabsmanden og tilfredsstillende drømmeren. Men et sådant entopia skal såvel være for alle som for den enkelte, og det skal hjælpe os på vej mod utopia – ikke blot i ord og planer, men i praksis.

Forfatteren giver også anvisning på, hvordan han tænker sig dette entopia: Det skal være en dynamisk by, bestående af mange små statiske celler, hver med plads til 9-10.000 mennesker, fordelt på et antal neighbourhoods. Kun inden for sådanne statiske enheder skulle der være mulighed for at redde menneskeheden fra at knuse sig selv – det menneskelige samfund ville blive friere, og mennesket kunne opnå den ideelle livsform. Men forfatteren forestiller sig, at et sådant entopia (= den gode by) kun kan blive virkelighed, hvis man betragter menneskeheden og dens

vilkår under synsvinklen: kosmos, jorden og alle dens ressourcer som en helhed.

Between Dystopia and Utopia – mellem den slette og den ideelle by – er filosofiens, videnskabsmandens og byplanlæggerens livsbekendelse, og man kan være enig eller uenig med Doxiadis, men man keder sig ikke i hans selskab.

Viggo Hansen.

Melville C. Branch: Planning: Aspects and Applications. John Wiley & Sons, New York, London, Sydney 1966. XI + 333 s., ill. 16×23,5 cm. 84 sh.

Forfatteren er uddannet som regionplanlægger, men har foruden på dette felt også arbejdet i større private virksomheders planlægningsafdelinger samt været konsulteret i militære planlægningsproblemer. Han har i denne bog samlet sine erfaringer fra de forskellige arter af planlægningsarbejde og drager sine konklusioner med hensyn til forskelle og ligheder felterne imellem. Bogen har således ikke karakter af en systematisk gennemgang af et klart afgrænset fag, men snarere af en serie essays, samlet i fem afsnit: Planlægning af enkeltprojekter, by- og regionplanlægning, planlægning i virksomheder, militær planlægning, samt overvejelser om planlægning som et samlet fag og dettes forhold til de traditionelle fag. I kapitlerne diskuteres i øvrigt forudsætninger, arbejdsmetoder og anvendelsesområder for de enkelte former for planlægning. Da man i USA på disse felter i mange henseender er førende, vil adskillige af forfatterens betragtninger have betydelig interesse; ikke mindst gælder det med hensyn til anvendelsen af matematiske modeller og operationsanalyse.

Svend Illeris.

Jean Chardonnet: Géographie industrielle, Tome I: Les sources d'énergie. Editions Sirey, Paris 1962. 521 s. ill. samt et hefte med 23 statistiske tabeller. 16×24 cm. 56 F.

Det pågældende arbejde repræsenterer en meget grundig indføring i energigeografien, der ikke blot beskæftiger sig med de rent geografiske faktorer, men som i lige så høj grad medtager de politiske, økonomiske og tekniske forhold, der er af interesse for emnet. Man kan vist næppe sætte sin finger på et eneste relevant problem, som ikke er behandlet, selv om man ikke altid er enig med forfatteren med hensyn til stoffets vægtfordeling. Anmelderen har her særlig hæftet sig ved den ringe plads, som arbejdskraftproblemet og i det hele taget beskæftigelsesforholdene har fået. Hovedvægten er lagt på de klassiske energiråstoffer, mens et energiemne som vandkraft har fået en mere kursorisk behandling. En fyldig indholdsfortegnelse kan desværre ikke helt afhjælpe savnet af et systematisk register, hvis tilstedeværelse havde været et stort plus for den, der vil bruge Chardonnets bog som opslagsværk.

Viggo Hansen.

Kristian Hald: Stednavne og kulturhistorie. Dansk Historisk Fællesforenings Håndbøger, København 1966. 93 s. 14×21 cm.

Kristian Hald har i denne lille bog i særlig grad gjort de mange naturnavne og marknavne til genstand for en undersøgelse, med det formål at

belyse kulturhistoriske elementer, både den åndelige kultur (religiose forestillinger, kultminder) og den materielle kultur (dyrkningsformer, dagliglivet). Mange af udtrykkene synes at have en bestemt geografisk udbredelse, og det kunne være interessant engang at se resultaterne heraf fremstillet i kartografisk form. Men dette forudsætter naturligvis en dybtgående systematisk undersøgelse, der vil kræve megen tid og arbejde. Ordgeografi er et nyt og spændende fag, der side om side med dialektforskningen sandsynligvis vil kunne afsløre nye veje for kulturstrømningerne i Danmark.

Viggo Hansen.

J. E. Martin: Greater London. An Industrial Geography. Bell's Advanced Economic Geographies, London 1966. 292 s., 31 fig., 22 tabeller. 14 × 22 cm. 37 sh. 6 d.

Med Dr. Martins indgående analyse af Londons industrigeografi er der føjet endnu et værdigt bidrag til de efterhånden mange publikationer om Londons geografi, som har gjort denne verdensby til den bedst undersøgte af alle. Men bogen er mere end en almindelig redegørelse for industriens vækst, placering og betydning i Imperiets gamle hovedstad. For en industrigeograf er den et godt eksempel på, hvordan databehandling af et stort statistisk råmateriale har mulighed for – i den rette mands hænder – at bringe nye aspekter frem, som hidtil kun har fået dunkelt udtryk. Der er i denne henseende særlig grund til at fremhæve den integrering mellem en hel række industrier, der afsløres gennem en korrelationsberegning af input-output analyser, hvorved man får en helt ny forklaring på en række lokaliseringsforhold, hvis baggrund ikke tidligere har været belyst på samme overbevisende måde.

Undersøgelsen viser også, hvordan brugen af medianpunkter og kvartilider er en egnet metode til sammenligning mellem forskellige industribyers rumlige struktur. Af interesse er også konstateringen af et bælte af høj industriel aktivitet uden om City of London, og hvordan denne koncentration er præget af specielle industrier som konfektion, læderindustri, papirindustri, maskinindustri og grafisk industri – industrier der består af ganske små, men specialiserede virksomheder, hvis fælles præg bl. a. er den meget store tæthed af beskæftigede pr. kvadratmeter etageareal.

I en række kapitler gennemgås de specielle London-industrigræne, og Londons industri sættes i relation til det øvrige Englands industrielle vækst. Industrien i London-regionens New Towns er specielt undersøgt af Colin M. Brown, der som konklusion kommer frem til, at eksperimentet har været en succes, vel nok delvis fordi de nye byers industri hører til efterkrigstidens vækstindustrier i England. Dr. Martins analyse af Londons industrier repræsenterer ganske vist 12 års arbejde, men der er intet forældet hverken i den anvendte metode eller i resultatet, og ingen industri- eller bygeograf bør overse dette vægtige arbejde.

Viggo Hansen.

Sverker Janson & Harald Hvarfner: Ancient Hunters and Settlements in the Mountains of Sweden. Stockholm 1966. 128 tekstsider, 13 skitsekort (inkl. litteraturliste og fortegnelse over fundpladser) + 123 sider med illustrationer og et oversigtskort. 18,5 × 27,5 cm. 75 sv.kr. Den stadig tiltagende turiststrøm til de svenske fjeldegne er en væsent-

lig årsag til, at Sverker Janson & Harald Hvarfners bog „Från norrlandsälver och fjällsjöar“, der udkom i 1960, nu foreligger i en engelsk udgave.

Forfatterne har i tekst og billeder beskrevet Nordsverige og især området mellem Ångermanälven og Indalsälven. Inden for de sidste årtier er der her fundet talrige klippemalerier, klipperistninger og præhistoriske bopladser, som vidner om en gammel og ret tæt bebyggelse, men også om handelsforbindelser med bl. a. England, Holland, Tyskland, Finland og Rusland. Fra Danmark blev således flint importeret allerede for 4000 år siden.

Forfatterne fortæller om livet og livsmuligheder før og nu i dette meget naturskønne område, og gennem de smukke sort-hvide fotografier lærer man redskaber, klipperistninger, bopladser, aktuelle bebyggelsestyper og landskaber at kende. Desværre er skitsekortene meget primitive, men der er masser af spændende stof i bogen. *Merele Rentsch.*

Adolf Hoel: Svalbard I. Svalbards historie 1959–1965. Sverre Kildahls Boktrykkeri, Oslo 1966. 487 s., ill., kortbilag. 20×25,5 cm. 200 n. kr.

Så kom endelig første bind af det længe ventede 3-bindsværk om Svalbards historie. Planen om at udgive en stor oversigt over Svalbards historie er gammel, og Norsk Polarinstittutt overdrog i 1950 den da 71-årige Adolf Hoel at skrive om kulbrydningen på øerne. Under udarbejdelsen svulmede værket op, og da der fra officiel side blev stillet meget betydelige midler til rådighed, var det også muligt at foretage omfattende arkivstudier både i Norge og i udlandet. Hoel var den bedste kender af øernes historie og havde som leder af talrige Spitsbergenekspeditioner i årenes løb været med til at skrive et vigtigt kapitel i denne historie. Trods en energisk indsats fra Hoels side lykkedes det ham ikke at se værket fuldendt; han blev i december 1963 kørt ned af en bil og døde i februar 1964. Det meste af materialet var dog allerede samlet og beskrevet, og arbejdet kunne derfor videreføres af hans sekretær Kjeld Myklebust, der dog heller ikke selv kom til at se bogen, idet han døde i september 1965. Det havde i mellemtiden vist sig umuligt at få det omfangsrige værk ud som en af Polarinstittuttets publikationer, i stedet er det lykkedes at få værket frem på privat forlag hos Sverre Kildahls Bogtrykkeri i Oslo.

Dette første bind – de to resterende skal efter planen følge hurtigt efter – rummer en solid, ret traditionel gennemgang af øgruppens geografiske og administrative forhold. Derefter følger en kort, men grundig gennemgang af de forskellige norske og udenlandske videnskabelige ekspeditioner ført frem til udgangen af 1965. Over halvdelen af værkets næsten 500 sider behandler dog kulbrydningens historie, såvel den russiske som Nederlandske Spitsbergen Compagnie, de norske og de britiske mineforetagender.

Bogen er velskrevet og velillustreret og er af en norsk anmelder blevet betegnet som Svalbards „landnamsbok“; ikke helt med urette, idet der virkelig her er samlet og – så vidt anmelderen kan konstatere – også nøgternt vurderet et meget stort materiale. Dette er så meget vigtigere, som det om få år (om ikke allerede nu) ville være umuligt at samle dette stof, og det har kun kunnet gøres, fordi Hoel var så dybt fortrolig med udviklingen på Svalbard.

Med opdeling efter de forskellige koncessioner og deres minevirksomhed kan det ikke undgås, at det kommer til gentagelser, og bogen kan undertiden ved sin store detailrigdom forekomme noget uoverskuelig. Det vil derfor også være rimeligt at gemme den endelige videnskabelige vurdering, til hele værket foreligger med bl. a. et index i sidste bind. Det kan dog med det samme siges, at det er et værk, ingen kommer uden om, hvis de beskæftiger sig med Arktis og dets udforskning; det vil blive stående som en milepæl i norsk polarlitteratur.

Børge Fristrup.

Adolf Hoel: Svalbard II: Svalbards historie 1596-1965. Sverre Kildahls Boktrykkeri, Oslo 1966. 537 s., ill. 20×25,5 cm. 200 n. kr.

Bind II af Adolf Hoels store Svalbardshistorie omhandler først og fremmest kulbrydningen. Der gøres rede for den svenske aktivitet, der som bekendt endte med salget af de svenske minerrettigheder for 1 million kroner i 1934 til Store Norske Spitsbergen Kulkompagni. Derefter følger en grundig gennemgang af Store Norskes historie og udvikling og herunder gives en kort oversigt over begivenhederne under 2. Verdenskrig, hvor den russiske og den norske befolkning blev evakueret i august-september 1941.

Der gøres rede for anlægs- og produktionspolitik frem til og med vinteren 1966-67, så værket er helt ajourført. De hidtil udnyttede miner vil være tømt inden for en kort årrække med den nuværende produktion af ca. 400.000 tons pr. år, og de eventuelle muligheder for fremtidig statsdrift – delvis i nye miner – diskuteres.

Man afventer nu tredje og sidste bind, der efter forlagets opgivelse vil komme i nærmeste fremtid, og først da vil det være muligt at give en sammenfattende bedømmelse af værket.

Børge Fristrup.

C. A. Burk: Geology of the Alaska Peninsula – Island Arc and Continental Margin. (Part 1 – text; Part 2 – geologic map in two sections; Part 3 – tectonic map). The Geological Society of America, Memoir 99, New York 1965. 250 s., 8 fototavler, 29 figurer (Part 1). 17×25 cm. 20 \$.

Med den stigende geofysiske undersøgelse af Alaska og den meget intensive olie- og malmeftersøgning i området har også behovet for geologiske kort meldt sig. Det her foreliggende kortværk rummer et geologisk kort i 2 blade i målestokken 1:250.000 over Alaska Peninsula og det nærliggende område, endvidere et tektonisk oversigtskort i 1:1.000.000 samt en kortbladsbeskrivelse på 250 sider, udarbejdet af C. A. Burk for Geological Society of America. Bogen er vel gennearbejdet, reproduktionsteknikken er af høj standard, og så at sige alle sider af geologien behandles; særlig interesse er dog viet området som type på et kontinentalt randområde og med Aleuternes øbue som Stillehavsbegrænsningen. Man savner en detaljeret gennemgang af områdets pleistocene historie – det mærkes, at bogen i første række er udarbejdet på basis af materiale indsamlet af oliegeologer.

Til gengæld er der en grundig gennemgang af det efterhånden meget store observationsmateriale, der er fremkommet ved studiet af de sidste års jordskælv i området. Det er en bog, der hyppigt vil blive konsulteret ved geografisk arbejde, omfattende denne region.

Børge Fristrup.

Endre Sik: The History of Black Africa I-II. Translated by Sándor Simon. Akadémiai Kiadó (Publishing House of the Hungarian Academy of Sciences), Budapest 1966. 398 og 323 s., 9 helsides kort i farve, 46 plancher med illustrationer. 17,5×24,5 cm. 19,60 \$.

Det er et stort vovestykke, når een mand i vore dage prøver at skrive hele Afrikas historie, selv om – som her – Nord-Afrika udelades. Litteraturen er efterhånden så omfattende, at meget kun vil kunne berøres overfladisk.

Første bind af dette værk behandler tiden indtil 1900, andet bind perioden 1900-1938. Der loves et tredje bind, som skal føre frem til nutiden. Gennemgår man litteraturfortegnelserne, viser det sig, at forf. har gennempløjet et utal af bøger og officielle publikationer. Det er dog ganske overvejende ældre værker, der nævnes. Forf.'s kendskab til arbejder fremkommet efter 1950 synes ret mangelfuldt. Det af Oliver og Fage siden 1960 udgivne tidsskr. „The Journal of African History“ synes ikke benyttet. Selv en vigtig russisk monografi som L. E. Kubbelj: „Af det gamle Mali's Historie“ (i „Afrikanskij Etnografitsjeskij Sbornik“ V, udgivet af Det sovjetiske Videnskabernes Akademi 1963) synes forf. ubekendt. Kubbelj fremhæver stærkt, hvorledes etnologisk og folkloristisk stof optegnet i vor tid kan belyse tidligere tiders samfundsforhold, et synspunkt som næppe kommer frem hos Sik.

En i bogen indlagt brochure siger om de hidtil udkomne værker om Afrikas historie: „instead of recording the history of the peoples of Africa, they merely described the history of colonization.“ Med Sik's bog skal vi få de afrikanske folks historie. Men det er netop det, vi ikke gør. Vel især fordi Sik ved historie først og fremmest forstår politisk historie. Kulturhistorie m. m. overlades etnograferne, og forf.'s forståelse af denne videnskabs resultater synes ret ringe. Straks i bd. I s. 17 siges: „Prior to their encounter with Europeans the majority of African peoples still led a primitive, barbaric life, many of them even on the lowest level of barbarism.“ Noget over 100 sider i værkets begyndelse vies de afrikanske folks ældre historie. Dernæst tages der fat på slavehandelen, og så får vi europæernes øvrige optræden i Afrika, kapitalismens og imperialismens fremtrængen og de afrikanske folks modstand derimod. Dette er fremstillet med en stærk sympati for afrikanerne og ud fra marxistiske synspunkter, med ustandselige afsløringer af de hvides profitjageri og udnyttelse af de indfødte. Der er i sandhed meget at skrive om dette emne, og det er nyttigt og forfriskende at se sagen fra den side. Man har dog af og til det indtryk, at fremstillingen presses ind i et alt for udifferentieret skema med rigelig brug af de kendte klichéer: proletariat, bourgeoisie o. s. v.

Og så er der det ulykkelige, som så ofte hænder ved læsning af større oversigtsværker, at når anmelderen kommer til steder, hvor han nøjere kan kontrollere fremstillingen, forekommer den flere steder groft misvisende. Som eksempel kan henvises til følgende beskrivelse af Othman Dan Fodio's virksomhed i det nuværende Nord-Nigeria i begyndelsen af 19. årh.: „I begyndelsen af det 19. århundrede gjorde Fulanerne ledet af en af deres stammehøvdinge Othman Dan Fodio store erobringer i Vest-Sudan. De kæmpede under den muhammedanske religions banner og slogan. Othman Dan Fodio proklamerede en „hellig krig“ under foregi-

vende af at erobre hedningernes land for muhammedanerne. Men religionen var, naturligvis, kun et påskud. Det virkelige mål var foreningen af de mange Fulan-stammer, spredte over adskillige lande, til en stor ensartet stat, og underkastelsen af andre folk under Fulanernes magt." Dette er i bedste fald en temmelig summarisk fremstilling af begivenhedernes gang, og hvad Othman Dan Fodio stod for. Denne Fulaner var en muhammedansk lærer, hvis prædikener tiltrak store masser. Kongen i en af de gamle Sudan-stater gjorde ham til lærer for sin søn. Othman Dan Fodio blev forarget over den måde, hvorpå Islam ved hoffet blandedes med hedenske skikke. Han opponerede også mod uretfærdig beskatning og korruption, og det var da hans tidligere elev, som imidlertid var blevet konge, begyndte at forfølge de reformivrige muhammedanere, at den „hellige krig“ blev erklæret. Bevægelsen er faktisk en parallel til den Mahdi-bevægelse i ægyptisk Sudan, som Sik skildrer med stor sympati. Men dette synes han slet ikke at have øje for. Det anbefales at benytte værkets konkrete oplysninger med en vis varsomhed.

C. G. Feilberg.

Hinrich Lichtenstein: Reisen im südlichen Afrika 1803–1806. Neudruck des 1811 in Berlin erschienenen Werkes. Mit einer Einführung von Wahrhold Drascher, I-II. F. A. Brockhaus, Stuttgart 1967. XL, 685 og 662 s., 1 udfoldeligt kort, illustrationer, register. 15×20,5 cm. Fotografisk optryk af originalen. („Quellen und Forschungen zur Geschichte der Geographie und Reisen“ 4.). 95 DM.

Martin Heinrich Karl Lichtenstein er født 1780 (i Hamburg) og døde 1857 som en berømt professor i zoologi og direktør for det zoologiske museum i Berlin. Som ung studerede han medicin og blev dr. med. 1802. Desuden havde han allerede da beskæftiget sig meget med de andre naturvidenskaber. 1803 kom han med den hollandske guvernør over Capkolonien, general Janssens, til Sydafrika som huslærer for dennes søn, og huslæge. Han vendte hjem til Tyskland 1806. Under de mange rejser, han foretog under sit ophold i Syd-Afrika, hvor han nåede så langt mod nord som Betschuanaland, førte han omhyggeligt dagbog, og denne er grundlaget for rejsebeskrivelsen. Han tilhører en tid, hvor man kunne være naturhistoriker i ordets videste betydning. Han interesserer sig for dyr, planter, landskaber og mennesker – både de europæiske kolonister og den indfødte befolkning. Han skriver godt. Berømt er hans skildring af den Store Karroo under plantelivets opvågnen i regntiden. Bogen indeholder også glossarer fra Ama-Xosa's, Hottentotternes og Buskmændenes sprog.

C. G. Feilberg.

John A. Davis & James K. Baker (eds.): Southern Africa in Transition.

Published for The American Society of African Culture by Pall Mall Press, London 1966. xxviii + 427 s. 15×21 cm. 60 sh.

I 1963 afholdt The American Society of African Culture sin 4. internationale konference om den politiske udvikling i det sydlige Afrika. I konferencen deltog en række Afrika-specialister, political scientists (mest amerikanske) og afrikanske politikere. For en dansk læser vil den tidligere ghanesiske udenrigsminister Quaison-Sackey, den sydafrikanske politiker Oliver Tambo og den engelske journalist Colin Legum være de mest

bekendte. Det er den væsentligste del af konferencens foredrag og diskussionsindlæg, der offentliggøres i denne bog. Bidragene er samlet i fem afdelinger med regionalt indhold (f. eks. om forholdene i Sydvest-Afrika eller i de portugisiske områder) og fem, hvor bidragene samler sig mere generelt om problemstillingerne (de forskellige former for frihedsbevægelser, panafricanismen o. s. v.). Indlæggene er ført à jour i nogle supplerende kapitler af redaktørerne, hvor det er fundet nødvendigt. Måske bringer bogen ikke noget egentligt nyt til den strøm af Afrika-litteratur, der har været i de senere år, men den har interesse, ved at det i høj grad er implicerede personer, der har ordet. Man savner gevaldigt en forkortelsesliste til det virvar af forkortelser for partier og organisationer, der optræder.

Henning Mørch.

Alan C. G. Best: The Swaziland Railway. A Study in Politico-Economic Geography. Published by The African Studies Center in cooperation with The Office of International Programs, Michigan State University 1966. 264 s., 22 tabeller, 28 figurer og kort. 15×23 cm. 1,50 \$.

Første halvdel af bogen er en gennemgang af en række projekter for jernbaner i Swaziland i de sidste hundrede år og de, især politiske, grunde til, at projekterne ikke blev gennemført, samt den hidtidige transportudvikling i landet. Anden halvdel bringer en redegørelse for dels det projekt, der endelig iværksattes (fuldendt 1964), efter at landets egen udvikling siden 2. verdenskrig havde retfærdiggjort bygningen, dels den indflydelse, jernbanen allerede har og formentlig vil få på landets økonomiske geografi, specielt på udnyttelsen af de mineralske og landbrugs-mæssige ressourcer. Bogen kan være af nogen interesse for den, der specielt er interesseret i Swaziland, eller læses som eksempel på, hvordan traktatmæssige forhold kan være afgørende for et områdes udvikling. Læst som trafikgeografisk case study er der ikke så meget at hente, metodologisk bringes intet nyt.

Henning Mørch.

L. Dudley Stamp: Asia. A Regional and Economic Geography. 12. udgave. Methuen & Co., London 1967. XVII/731 s., 363 fig. 14,5×21 cm. 75 sh.

Den sidste udgave af professor Stamps store bog om Asien (må ikke forveksles med A Regional Geography, Part IV, Asia) fremtræder som en ajourført udgave af hans kendte, snart klassiske, værk fra 1929. I forhold til de nærmest foregående udgaver er der især ændringer i afsnittene om Sydøstasien og Indonesien, og man noterer med glæde, at der er medtaget flere oplysninger om arealbenyttelse etc. De statistiske oplysninger er revideret gennemgribende, men man mangler stadig oplysninger om årstal på flere produktionskort.

Sofus Christiansen.

W. Hellmich (Herausg.): Khumbu Himal. Ergebnisse des Forschungsunternehmens Nepal Himalaya. Lieferung 2, 3, 4. Springer-Verlag, Berlin, Heidelberg, New York 1965-66. S. 25-352, ill. 19×27 cm. Pris 24 DM, 42 DM og 36 DM.

Lieferung 1 er omtalt i G. T. 1965. De 3 nye publikationer indeholder for størstedelen biologiske resultater; de synes at være af betydelig syste-

matisk delvis biogeografisk interesse. Geografisk aktualitet har Helmut Kraus' afhandling: „Freie und bedeckte Ablation“, der giver en meget koncentreret fremstilling af de komplicerede ablationsforhold i Mount Everest-området is- og sneoverflader. Arbejdet behandler sammenhængen mellem enkelte meteorologiske faktorer og ablationen, i dækkede flader tillige relationerne mellem de meteorologiske faktorer og dækfladernes termodynamiske kvaliteter. Et stort antal ablationsdiagrammer behandler ablationer for frie og dækkede isflader under en lang række forskellige omstændigheder, og man får her et vigtigt teoretisk grundlag for forståelsen af den glaciale ablation i ækvatornære dele af jordens højfjeld.

Billedstoffet bringer meget fine gengivelser af gletscherformer og af de ved ablation fremkaldte småformer, penitentes, istårne, isvægge m. m.

Niels Nielsen.

Brian J. L. Berry et al.: Essays on Commodity Flows and the Spatial Structure of the Indian Economy. Department of Geography Research Paper No. 111. Chicago 1966. 334 s., 40 tabeller og 101 kort. 15×23 cm. 4 \$.

Den fremragende og meget produktive Chicago-geograf Brian J. L. Berry fremlægger her resultatet af en omfattende undersøgelse – foretaget sammen med amerikanske og indiske kolleger – af varestrømmene og deres betydning for den indiske økonomi.

Bogen rummer tre afhandlinger. Den første behandler de varer, som i 1959-60 blev transporteret med jernbane og ad kanaler mellem 36 indiske handelsområder. På grundlag af et meget detaljeret handelsstatistisk materiale er der fremstillet et „Atlas of Indian Commodity Flows“ med kort over produktionsområder og strømpile (proportioneret efter vægt og værdi) for 62 varer og varegrupper. Dette atlas fylder 128 af bogens sider. Det er af større værdi end et tilsvarende over USA, fordi jernbanerne tager sig af ca. 80 pct. af varestrømmene i India, så problemet med at skaffe data vedrørende vejtransporten er mindre afgørende.

Ved multipel faktoranalyse udledes varestrømmenes grundmønster, og der foretages en interessant sammenligning med kort over bybefolkningspotentialer og økonomisk organisationsniveau. Størsteparten af varestrømmene grupperer sig regionalt omkring de fire storbyer Calcutta, Bombay, Delhi og Madras, som har de største bybefolkningspotentialer og den højst udviklede økonomiske struktur. En del varestrømme genereres af de stærke ressource-koncentrationer, f. eks. jern/kul-komplekset i grænseområdet mellem Bihar, Orissa og West Bengal. Mønsteret kan ses som et resultat af kolonitidens havneorienterede struktur kombineret med den udvikling, som er fremkaldt af den målbevidste industrialisering siden uafhængigheden.

Bogens anden afhandling er et vanskeligt tilgængeligt, men spændende forsøg på at formulere en generel teori for sammenhængen mellem strømmene („flows“) og den rumlige („spatial“) struktur. Ved hjælp af faktor- og systemanalyse og matrix- og vektorregning opstilles en operationel ramme for analysen af formale (struktur) og funktionelle (strømme) aspekter af den indiske økonomi. Systemet er delvis analogt med Allen K.

Philbrick's hierarkiske „areal functional organization“, men repræsenterer et stort fremskridt ved at være givet en kvantitativ formulering.

Den sidste del af bogen er en interregional, intersektoral input-output analyse af den indiske økonomi, som næppe vil have stor interesse for geografer.

Der er for mange trykfejl i bogen; således er det forvirrende, at et stort afsnit på side 237 gentages på side 239. Iøvrigt er der tale om et arbejde af meget høj kvalitet, udført af en geograf, der har stillet sig i spidsen for bestræbelser på at objektivere og kvantificere økonomisk-geografisk forskning.
Steen Folke.

H. Bräuer (Herausg.): Russisches Geographisches Namenbuch. Akademie der Wissenschaften und der Literatur, Mainz. Unter Mitwirkung von I. Coper, I. Doerfer, J. Prinz, R. Siegmann. Bd. II. Lieferung 1-3, 1965-66. Otto Harrassowitz, Wiesbaden. 720 s. 21×30 cm. Subskriptionspris pr. hæfte 32 DM.

Der er et stigende behov for et hjælpemiddel til udnyttelsen af russisk-sproget litteratur og tillige for brugen af det meget store kortmateriale, som tilvejebringes af Sovjet-Unionens særdeles effektive stab af geografiske forskere. Derfor er denne stednavneliste med angivelse af den topografiske placering og af objektets art (landsby, flod, etc.) særdeles nyttig for alle geografiske institutioner. De her foreliggende 3 store hefter på 720 sider dækker kun forbogstaverne (b (v), g, d og indeholder ca. 45.000 henvisninger. Det drejer sig altså om et meget stort værk, og Akademie der Wissenschaften, Mainz, fortjener anerkendelse, fordi man har påtaget sig den meget omfattende og krævende opgave.
Niels Nielsen.

Aus der Praxis der sowjetischen Geographie. VEB Hermann Haack, Geographisch-Kartographische Anstalt Gotha/Leipzig 1966. 176 s. ill. 14,5×21,5 cm. 11,80 MDN.

Denne særdeles interessante bog indeholder en tysk oversættelse af 18 afhandlinger af ialt 21 sovjetiske geografer. Bogen er enkel i sit udstyr, kort og tabeller er indskrænket til et minimum, og det fremgår klart, at flere af de oversatte artikler i virkeligheden er sammentrængte oversigter over langt større arbejder. Hver artikel er ledsaget af en udførlig litteraturliste, der giver nøglen til mere dybtgående studier af de behandlede emner.

Emnerne, som tages op i de 18 afhandlinger, spænder over næsten alle geografiens grene. Således behandles den sovjetiske geografis udviklingsperspektiver, den fysiske geografis teori og forskningsmetoder, dannelsen af industrielle koncentrationer, planlægning af industriområder, erhvervsgeografiens anvendelse af elektronisk regneteknik, Sibiriens industrialisering, bygeografiske studier, luftfotometoders anvendelse ved anlæg af trafiklinier, Wolga-Kaspiahavproblemernes geografi, uddannelse af faggeografer, eksperimental forskning i geografien m. m. m. Bogen slutter med et stednavneregister.

En bog som denne må hilses hjerteligt velkommen. Enhver dansk geograf ved, hvor vanskeligt det er – mest af sproglige grunde – at kunne få kendskab til den på russisk publicerede faglitteratur. Vi har et brændende

behov for kendskab til vore sovjetiske kollegers problemstilling, metoder og resultater. Dette behov kan selvfølgelig ikke dækkes af en tysksproget version af 18 korte afhandlinger, men disse, der er udvalgt med megen indsigt, giver os i al beskedenhed et indblik i den forskningsverden, vi ved så sorgeligt lidt om. Vi må takke forlaget for dette bemærkelsesværdige initiativ og udtale ønsket om, at denne linie vil blive yderligere udbygget i fremtiden.

Aage Aagesen.

Elizabeth E. Bacon: Central Asians under Russian Rule. A Study in Culture Change. Cornell University Press, Ithaca, New York 1966. 273 s., 2 kort og 12 fotos. 14,5×22 cm. 6,50 \$.

Forfatterinden har i 1930'erne rejst i det i bogen behandlede område, fortrinsvis i Kazakstan, og har senere arbejdet i Iran og Afghanistan. Hun er fremfor alt antropolog, men kommer i sit arbejde dybt ind i sociologiske og historiske perspektiver, lejlighedsvis også i fonetiske og filologiske.

Efter et forord, hvor hun redegør for arbejdets baggrund, fortæller hun i et kort kapitel om det område, hun behandler: Kazakstan, Turkmenistan, Uzbekistan, Tadjikistan og Kirgizistan. Det geografiske miljø omtales så kortfattet og ufuldstændigt, at det må tilrådes læseren at supplere med en geografisk håndbog. Derefter redegøres for forholdene før den russiske erobring af området, for de kulturelle forandringer, der fandt sted allerede under czarvældet, og for udviklingen under sovjetstyret. Et interessant kapitel behandler den russiske indflydelse på de centralasiatiske sprog. Som en afsluttende konklusion gives en oversigt over de centralasiatiske kulturer i dag.

Teksten suppleres af meget udførlige noter, litteraturfortegnelse og indeks. Bogen vil være af interesse for enhver, der beskæftiger sig med de centralasiatiske områder.

Aage Aagesen.

Martin Schwind: Das Japanische Inselreich: Eine Landeskunde nach Studien und Reisen in 3 Bänden. Band 1: Die Naturlandschaft. Walter de Gruyter & Co., Berlin 1967. XVI/581 s., 121 Abb., 60 Bilder, 65 Tabellen und eine farbige topographische Karte 1:2 Mill. 17,5×24,5 cm. 150 DM.

Dette første bind af professor Schwinds værk om Japan er en sand mine af viden og er helt uden sidestykke i japanlitteraturen på noget europæisk sprog.

I indledningen gennemgås Japans opdagelse og udforskning, og der slutes med en status over den geografiske forsknings nuværende stade. Bl. a. redegøres der for det foreliggende kortmateriale, og – hvad der er af stor praktisk interesse – der er endog vedføjet en standardsignaturforklaring.

I første kapitel skildres Japans morfologi grundigt, men uden unødvendige detaljer. Gennemgangen af tektonisk opbygning, vulkaner m. m. slutter med en morfologisk regionalisering, der i høj grad hjælper på overblikket.

Andet kapitel er en traditionel, men omhyggelig bearbejdning af klimaet, mere set fra en fænomenologisk end fra en genetisk synsvinkel. Kapitlet oplives af nogle glimrende øjenvidneberetninger om klimatiske

katastrofer og er iøvrigt præget af stor indlevelse i japanernes syn på landets klima.

Tredje kapitel er viet jordbunden og er en redelig behandling af det publicerede materiale. De følgende kapitler omhandler flora og fauna. Af stor interesse er vegetationskapitlet; der er stof nok i dette til en selvstændig bog. Slutningen af bogen er en sammenfatning af det japanske landskabs hovedlinier, som lader det behandlede stof fremtræde i fuldt relief.

Professor Schwinds bog overrasker ikke med nye faglige synspunkter, men er et smukt udtryk for tysk geografisk tradition, når den er bedst. Den er et monument over en kolossal arbejdsindsats af en japankender i særklasse. Der er hermed skabt begyndelsen til en savnet håndbog i Japans geografi.

Sofus Christiansen.

Deutsche Forschungsgemeinschaft (Herausg.): „Meteor“ Forschungsergebnisse. Reihe A, no. 1. Allgemeines Physik und Chemie des Meeres. Gebr. Borntraeger. Berlin 1966. 79 s., talr. fig. og tabeller. 21×29,5 cm. 50 DM.

Under redaktion af G. Dietrich, W. Hansen og J. Joseph begynder de arbejder, den nye tyske „Meteor“ekspedition 1964-65 har givet anledning til, at fremkomme.

Denne ekspedition, der har haft det Indiske Ocean som sit hovedarbejdsfelt i de 7 måneder den varede, må anses for at være en af de bedst planlagte og udstyrede havforskningsekspeditioner, der er udsendt. Der knytter sig derfor en ganske særlig interesse til den publikationsserie, hvoraf det foreliggende hefte er det første. Heftet indeholder en rejseberetning og derudover to mindre arbejder (om dybvandet i det centrale Røde Hav og om gennemskinneligheden i den Persiske Golf og Oman-golfen). Publikationsserien henvender sig både ved sin pris og sin høje specialiseringsgrad til fagfolk.

Sofus Christiansen.

Herman R. Friis (ed.): The Pacific Basin. A History of its Geographical Exploration. American Geographical Society, Special Publication No. 38, New York 1967. 457 s. (hvoraf 106 s. noter), 42 fig., 44 pl. 17×25 cm. 12 \$.

„The Pacific Basin“ er en frugt af 10. Pacific Science Congress 1961. Den forløbne tid er brugt til at oparbejde en fortrinlig oversigt over Pacific-områdets opdagelsehistorie. Efter et indledningskapitel om områdets naturforhold følger to vigtige kapitler om ældre tiders navigationsmidler og kartografiske teknik i relation til opdagelserne. De følgende 11 kapitler danner grundstammen i bogen med en behandling af opdagelserne efter ekspeditionernes nationalitet. Det fortjener påskønnelse, at man derunder behandler også ikke-europæiske opdagelser – således i et værdifuldt kapitel om de pacifiske folks geografiske viden. Bogen bliver bl. a. derved et værdifuldt supplement til A. Sharp's *The Discovery of the Pacific Islands*, der iøvrigt er regionalt ordnet. En yderligere fordel ved at ordne opdagelser efter nationalitet er, at de enkelte kapitlers forfattere har haft chancer for at benytte tekster på originalsprogene.

Bogens kvalitet fremgår videre af et fyldigt og velordnet noteapparat.

Sofus Christiansen.

C. S. I. R. O. (Commonwealth Scientific and Industrial Research Organization) in association with Melbourne University Press: **The Australian Environment**. 3. reviderede udgave 1960 genoptrykt 1966 af Melbourne University Press (London og New York: Cambridge University Press). 151 s., 5 foldekort og talr. fig. 18×24,5 cm. 40 sh.

„The Australian Environment“ behandler i ni kapitler skrevet af fremtrædende australske fagfolk det fysiske miljø samt landbrug (det sidste ses ikke af titlen).

Som en introduktion til australsk landbrugsgeografi er den uovertruffen. Den er skrevet præcist og kortfattet, og læsningen lettes af gode (men små) kort; hovedkortene er endda direkte sammenlignelige. Hvert kapitel afrundes med en udvalgt bibliografi. Efter at have læst bogen har jeg selv købt den.

Sofus Christiansen.

Resources Information and Development Branch, Department of National Development: **Atlas of Australian Resources, Second Series**. Mineral Deposits (2nd ed.) og Fish and Fisheries. Canberra 1965. Geology (2nd ed.), 1966. Folded coloured maps and textbooks. 0,50 A. \$ each.

Det er fremragende oplysningsmateriale, Department of National Development udgiver i sin serie „Atlas of Australian Resources“. Tilmed er kort og tekstbøger holdt i en yderst rimelig pris (det samlede atlas med 30 kort (80×80 cm) og teksthefter koster 16,80 A. \$ – ca. 130 kr. + afgifter).

Det foreliggende nye kortblad over Mineral Deposits viser lejernes art og lokalisering, men kun groft størrelsen – af let forståelige grunde. Brydningens størrelse kan derimod let findes i tekstheftet; endnu lettere ville det have været, hvis tallene havde været tabellarisk ordnet. Teksten er kort og klar og sigter på at meddele de væsentlige træk.

Den samme høje kvalitet viser sig i kortbladet „Fish and Fisheries“, hvis titel er lidt af en underdrivelse. Der meddeles nemlig en lang række facts i kortet – ikke alene om fisk og fiskeri men af interesse i forbindelsen – f. eks. kysttyper, tidevandsforhold, dybdeforhold etc.

På 25 sider kan et kontinents geologi kun kommenteres i de groveste træk, men heldigvis indeholder geologiheftet henvisning til den vigtigste litteratur. Kort og tekst er helt klart et vigtigt, ja nødvendigt led i ressource-serien, selv om målestokken 1:6.000.000 her forekommer lovlig lille. På kortets bagside er trykt en up-to-date oversigt over den geologiske kortlægning, hvilket yderligere gør kortet værdifuldt som nøgle til viden om Australias geologi.

Sofus Christiansen.

Ian Hogbin & L. R. Hiatt (eds.): Readings in Australian and Pacific Anthropology. Melbourne University Press 1967 (London og New York: Cambridge University Press). 179 s., ill. 14×21,5 cm. 28 sh.

Det er en god idé at samle væsentlige tidsskriftartikler, der er svære at få fat på, i en lille bog, som Hogbin og Hiatt her har gjort. De 8 artikler i denne bog handler om samfundsorganisation (de 4 af dem om organisation hos indfødte australiere). For geografer med interesse for den behandlede region er bogen en god baggrund for forståelse af kulturlandskabet.

Sofus Christiansen.

The International Bank for Reconstruction and Development: The Economic Development of the Territory of Papua and New Guinea.

Johns Hopkins Press, Baltimore 1965. XVII/468 s., ill. 16×23,5 cm. 8,50 \$.

Verdensbankens rapporter foreligger nu for mere end et dusin lande. Når disse rapporter er blevet så yndet læsning for geografer, hænger det sammen med, at de alle indeholder en analyse af det pågældende land (udviklingsland) foruden – naturligvis – forslag til økonomiske forbedringer.

Den foreliggende rapport om the Territory of Papua and New Guinea må anses for at være den hidtil bedste regionale (økonomiske) geografi for området. Ganske vist mangler den de sædvanlige indledninger om terræn, floder, søer etc., men de økonomisk relevante oplysninger kommer på de steder, hvor de passer naturligt ind i stoffet, så savnet føles ikke tungt. Der kan påpeges enkelte mærkværdigheder i bogen, men alligevel forekommer rapporten at være overordentlig værdifuld. Det er med særlig glæde, man i kapitlerne om landbrug ser arealanalyser og grundige analyser af enkeltsamfund anvendt; det er formodentlig her, man sporer indflydelsen fra geograferne ved the Australian National University, som i mange år har arbejdet i området.

Sofus Christiansen.

Qazi Ahmad: Indian Cities: Characteristics & Correlates. Department of Geography Research Paper No. 102. University of Chicago 1965. 184 s. 15×23 cm. 4\$.

Bogen er et disputatsarbejde, udført ved Chicago's universitet af den pakistanske geograf, dr. Qazi Ahmad, under professor Brian J. L. Berry's ledelse. At vejledningen har haft betydning for forfatteren er tydeligt; professor Berry's metode og stil præger hele arbejdet.

Studiet af de godt 100 indiske byer med over 100.000 indbyggere er udført med stor grundighed og konsekvens, og resultatet virker usædvanligt helstøbt. En faktoranalyse på grundlag af 62 geografiske, økonomiske, demografiske og politiske variable fører til en afdækning af de komponenter, som forklarer størstedelen af variansen. Efter omfattende diskussion af forskellige muligheder for klassifikation og gennemgang af flere interessante, klassifikatoriske „linkage trees“ følger en endelig gruppering af de indiske byer i fem hovedkategorier: nordlige, sydlige, centrale, metropoler og – i en gruppe for sig – Calcutta's forstæder.

Bogen er af samme høje kvalitet som de øvrige publikationer i Chicago universitetets fremragende serie „Department of Geography Research Papers“.

Steen Folke.

M. K. Gavrilova: Radiation Climate of the Arctic. Israel Program for Scientific Translations, Jerusalem 1966. Distributed by Oldbourne Press, London. 182 s., 62 fig., 48 tabeller. 17,5×24,5 cm. 81 sh.

Der var i 1960 25 aktinometriske stationer i drift inden for det sovjet-russiske område, og ved at sammenholde deres resultater med amerikanske og canadiske har det været muligt for forfatteren at give en indgående beskrivelse af strålingsforholdene og strålingsbalancen i Arktis. Særlig i forbindelse med glaciologiske undersøgelser er foretaget omfattende

målinger af den kortbølgede, medens der kun har foreligget få målinger af den langbølgede stråling. Det har derfor også til dette værk været nødvendigt at benytte en række teoretiske beregninger for de områder, hvorfra der ikke foreligger tilstrækkelige observationer, til brug for oversigtskort over strålingsbalance m. v.

Strålingsmålinger er af relativ ny dato, og den foreliggende oversigt bringer da også megen ny viden af største interesse for geografer og alle geofysisk interesserede.

Trykkeskemaet er kvaliteten derimod blandet; teksten står gennemgående klart, hvorimod kort og diagrammer ofte står uskarpt og undertiden er så ringe, at de er næsten ulæselige. Hvis dette skyldes, at papiret er af for ringe kvalitet, forekommer det mig at være en væsentlig indvending, når man tager den forholdsvis høje pris i betragtning.

Børge Fristrup.

The American Geographical Society: The Antarctic Atmosphere: Climatology of the Troposphere and Lower Stratosphere. (Antarctic Map Folio Series, Folio 4). Tekst W. S. Weyant. New York 1966. 8 pl., 4 s. tekst. 28,5×44 cm. 3,50 \$.

I serien af antarktiske atlasblade foreligger hermed den fjerde mappe, der rummer 8 kort af samme klare og gode tryk som de foregående; emnet er klimaet i troposfæren og den nedre del af stratosfæren over Antarktis.

Igennem en række instruktive, men på grund af de få observationssteder ikke særligt detaljerede kort gives der her en oversigt over højden af og temperaturen i henholdsvis 700, 500, 300 og 100 mb-fladerne i marts, juni, september og december. Der findes endvidere kort over højden af tropopausen til forskellig årstid. Det fremgår af kortene, at luftmasserne over den sydlige halvkugle cirkulerer omkring et cykloncenter inde over det antarktiske kontinent, og at de vestlige vinde herfra når op til de mellemste geografiske breddegrader.

Det fremgår også af kortene, at der – som påvist af amerikanske meteorologer for få år siden – i den sydlige halvkugles forår finder en meget hurtig opvarmning sted af stratosfæren, og at denne opvarmning først gør sig gældende over Det Indiske Ocean og senere bevæger sig ind over det antarktiske kontinent; men årsagerne til denne pludselige og voldsomme temperaturstigning er endnu ikke ganske klarlagt.

Det er en fremragende serie, og man ser frem til, at den efterhånden kommer til at omfatte alle sider af Sydpolarlandets geografi og geofysik.

Børge Fristrup.

J. C. F. Tedrow (ed.): Antarctic Soils and Soil Forming Processes. Antarctic Research Series, Vol. 8. American Geophysical Union, Washington D. C. 1966. 177 s., ill. 21×27 cm. 10 \$.

Bogen rummer seks afhandlinger af polarveteraner og er af samme høje videnskabelige og tekniske kvalitet som de tidligere udkomne bind i serien.

I "Geomorphology of Antarctica" fortsætter Robert L. Nichols sine studier (bl. a. fra det nordlige Grønland) over hævede marine terrasser. I Antarktis er disse betydeligt lavere end, hvad vi kender fra Arktis; de

end ikke knap – den nærmer sig stedvis det malende skønlitterære. Undertiden længes man efter dybtgående kvantitative analyser, men i en bred håndbogsmæssig oversigt er det måske et urimeligt krav. „Les Paysans du Sénégal“, der er „første håndbog“ over godt 3 mill. sorte bønder, er en interessant bog om et interessant emne.

Sofus Christiansen.

Manfred P. Gwinner: Geometrische Grundlagen der Geologie.

E. Schweizerbart'sche Verlagsbuchhandlung, Stuttgart 1965. 154 s., 262 fig. og 10 tab. 21×28 cm. 29,80 DM.

Bogen er en elementær, teknisk vejledning i beskrivelse af geologiske lags rumlige beliggenhed. Tektonisk interesserede geologer og morfometrisk arbejdende geomorfologer har stærkt brug for geometri, men ovennævnte vejledning er ikke en egentlig geometri, den er uden matematiske beviser eller sammenligninger og bedømmelser af metoder. En grundig tekst og smukke, klare tegninger instruerer i afbildning af linier og flader, og i måling af vinkler (hældning, strygning) og længder (lagtykkelse, højdekurver). Der gøres nøje rede for brugen af stereografisk koordinatnet: det Wulff-ske net og det lidt afvigende, arealtro Schmidt'ske net. De emner, som afhandlingen er opdelt i, er stort set følgende: terrænprofiler, blokdiagrammer; fladers hældning – strygning – konstruktion – skæringer; kurvekort; forkastninger; foldninger; drejninger og til sidst geologiske koordinatsystemer (rombiske, monokline, triklone). Selv om de metoder, bogen anviser, måske ikke alle er de bedste, se f. eks. side 139-140, må den hilses velkommen, da den er med til at dække et stærkt behov for geometrisk viden blandt geomorfologer. Man må håbe, at dette veldisponerede arbejde bliver fulgt af nye og udvidede udgaver, blandt andet med flere litteraturhenvisninger.

Hans Kuhlman.

Roland Brinkmann (Herausg.): Lehrbuch der Allgemeinen Geologie,

III. Ferdinand Enke Verlag, Stuttgart 1967. 630 s., 364 fig., 62 tabeller og 3 udslagstavler. 16×24,5 cm. 98 DM.

Ligesom det i 1964 udkomne bind I er denne lærebog en fuldt moderne afløser af Emanuel Kaysers store geologiske lærebog. Det her foreliggende bind omhandler de magmatiske og metamorphe processer, palæogeografien, geofysik og geokemi. Netop inden for disse dele af geologien er der i de sidste 20 år sket en voldsom udvikling, og da bogen er særdeles vel-skrevet og letlæselig, kan den i høj grad anbefales gymnasielærere og andre, der har brug for at holde sig ajour.

Kaj Hansen.

W. Birmingham, I. Neustadt & E. N. Omaboe: A Study of Contemporary Ghana. Vol. 2: Some Aspects of Social Structure. George Allen & Unwin, London 1967, 271 s., ill., tabeller, 2 kort. 16×24 cm. 50 sh.

Dette er det andet og sidste bind i det værk, som blev resultatet af et forskningsprojekt, der blev iværksat af Ghana Academy of Science for at få skaffet så bred viden som muligt om de økonomiske og sociale forhold i landet. Det første bind beskrev den makroøkonomiske struktur ved en gennemgang af de enkelte erhvervssektorer, foruden at analysere forskellige aspekter af den økonomiske planlægning herunder bl. a. Volta-

højeste målte terrasser i Marguerite Bay er således kun 111 feet over havniveau, og af C-14 analyser fremgår, at den isostatisk landhævning kun har været 110 feet på 4600 år \pm 200. En gennemgang af de antarktiske periglaciale fænomener kan ikke undgå at fængsle anmelderen på grund af den bemærkelsesværdige lighed med terrænformer og -elementer i den nordligste, aride del af Grønland. Fotografier taget i Peary Land i Grønland og artiklens illustrationer fra Victoria Land i Antarktis er selv i detaljer praktisk talt identiske, og der er ingen tvivl om, at man efter at have overvintret i Peary Land ville føle sig „hjemme“ i tørdalene i Antarktis.

Efter W. S. Weyant's gennemgang af det antarktiske klima følger Thomas E. Berg & Robert F. Black's afhandling om den antarktiske polygonjord, Emanuel D. Rudolph's om vegetationen samt W. L. Boyd, J. T. Staley & Josephine W. Boyd's om jordbundens mikroorganismers økologi. Bogen afsluttes med "Antarctic Soils" af J. C. F. Tedrow & F. C. Ugolini. Også deres undersøgelser viser, at de antarktiske jorde ikke lader sig passe ind i de traditionelle globale udbredelsesmønstre, men at de – som også iagttaget i Peary Land af anmelderen – i disse polare, ekstremt aride områder er meget nært beslægtet med de egentlige ørkenjorde. Medens der i Arktis kan registreres en lang række mellemformer fra den egentlige tundrajord til de arktiske ørkenjorde, mangler sådanne mellemformer ganske på den sydlige halvkugle på grund af det antarktiske kontinenters isolerede beliggenhed.

Borge Fristrup.

Paul Pélissier: Les Paysans du Sénégal. Les civilisations agraires du Cayor à la Casamance. Fabrègue, Saint-Yrieix 1966. 939 s., 74 fig., 64 pl. 18×27 cm. 135 F.

„Les Paysans du Sénégal“ præsenterer sig som et nyt skud på den gamle stamme af franske regionale monografier. Skønt bogens emne rækker langt ind i etnografernes arbejdsmark, er dens problemstilling klart geografisk: en undersøgelse af Senegals primitive samfund i deres relation til fysisk miljø. Det er lykkedes Pélissier at tegne et skarpt billede af landbrugskulturene – så klart belyst måske netop fordi sådanne samfunds økonomiske og sociale hovedtræk i vid udstrækning giver sig udtryk i det udnyttede landskab. Rimeligt nok minder Pélissier's synspunkter i meget om hans læremesters (P. Gourou); en fordel for så vidt som det har skærpet synet for den mangfoldighed af faktorer, der afspejles i „kulturlandskabet“. Således erkendes det f. eks., at den store ensartethed i Wolof-folkets landskabsmønster ikke har årsag i en særlig ensartet fysisk omverden, men snarere i ligheder i social organisation.

Det er umuligt i en kort anmeldelse at yde et så stort arbejde som det foreliggende retfærdighed, især når man ikke er Senegal-ekspert. Senegal præsenteres for læseren med mange facetter i sine landskaber: fra ørken over „sahel“ til sudanesiske savanne og endog regnskov. Deri såre forskellige folkeslag: Wolof, Serer, Diola etc. med landbrugssystemer spændende fra det mest ekstensive „flyttemarksbrug“ til intensivt, bofast risbrug og derimellem interessante former f. eks. én, der minder stærkt om det gamle trevangsbrug. Illustrationerne er ypperlige (særlig de fremragende luftfotos fortjener anerkendelse), og teksten er klar om-

projektet. Dette bind beskæftiger sig især med den demografiske og sociologiske struktur. Den væsentligste bidragyder til dette arbejde er dr. J. C. Caldwell fra Department of Demography ved Australian National University. Det materiale, der er blevet behandlet, er dels den fortræffelige folketælling fra 1960, og dels en række sociologiske undersøgelser gennemført af Department of Sociology ved University of Ghana, hvoraf meget her offentliggøres for første gang.

Der foretages en kritisk analyse af folketællingens nøjagtighed. Befolkningens fordeling og dens sammensætning på alder, køn, erhverv m. v. er undersøgt. Det forsøges at skaffe et overblik over fertilitet og mortalitet, og dette sker også på regional basis. En række udmærkede kort ledsager disse beskrivelser. Migrationer og urbaniseringsforhold klarlægges og den fremtidige befolkningsvækst søges fastlagt. Det er et metodisk velgennemført arbejde, og som sådant også lærerigt at studere. Foruden dr. Caldwells afsnit er der en række beskrivelser om familieforhold og undervisning. (Over 70 % af de 6-14 årige i Ghana går nu i skole). Særligt skal fremhæves et kapitel om de religiøse forhold af professor C. G. Baeta fra Department of Religious Study ved University of Ghana og et meget instruktivt kapitel om ejendomsforhold til jord af højesteretsdommer N. A. Ollenu.

Ghana har tropisk Afrikas højeste gennemsnitsindkomst. Der er derfor her rig lejlighed til at studere udviklingslandenes problematik på flere stadier. Det er derfor godt, at det omfattende materiale, som belyser forskellige aspekter af ghanesiske forhold, også udnyttes. Der eksisterer efterhånden mange udmærkede værker herom. Det foreliggende placerer sig smukt i denne samling.

Henrik Jeppesen.

Monica Cole: South Africa. 2. ed. Methuen & Co., London, New York 1966. 706 s., 234 fig., 142 fotos. 16×24 cm. 5 gns.

1. udgaven af Monica Cole's store værk om Sydafrika blev anmeldt i Geografisk Tidsskrift, bind 62. Det er en værdifuld kilde for den, der vil vide noget om dette land. Det er forståeligt, at forlaget har ønsket at udsende en 2. udgave af denne efterspurgte bog, men synd, som også forfatteren selv giver udtryk for i forordet, at det har forceret opgaven så meget, at der kun har været mulighed for grundigt at ajourføre nogle af kapitlerne. Udviklingen i den sydafrikanske økonomi foregår overordentligt hurtigt, og der er lagt vægt på at revidere beskrivelserne af de stærkest ekspanderende sektorer: minedriften og energiforsyningen. Men hvorledes udvikler afrikanernes økonomi sig? Man må håbe, at Monica Cole med sit indgående kendskab til Sydafrikas forhold vil kunne skaffe sig materiale til senere at belyse disse ting.

Henrik Jeppesen.

E. A. Boateng: A Geography of Ghana. 2. ed. Cambridge University Press 1966. 212 s., 50 fig., 24 pl., 13 tabeller. 14×21,5 cm. 15 sh.

Professor E. A. Boateng har siden 1961 været leder af det Geografiske Institut ved Universitetet i Accra. Dette er 2. udgaven af hans lærebog i geografi omhandlende Ghana beregnet til ghanesiske secondary schools. Bogen er opbygget efter katalogmetoden: terræn, klima, plantevækst, be-

folkning, erhverv. Der er i de regionale afsnit lagt mest vægt på en topografisk oprensning. Bogens mange oplysninger er uden den sammenhæng og de dynamiske fremstillinger, der gør regionale emner inspirerende. Bogen indeholder en række meget pædagogiske fotografier taget af Ghana Information Service.

Henrik Jeppesen.

Dudley Barker: Swaziland. (The Corona Library). HMSO, London 1965. 146 s., 11 pl. med fotos, 13 tegninger og 1 foldekort. 14,5×22 cm. 20 sh.

I en række stemningsbilleder, rejser gennem landskaber, referater af samtaler med høvdinge, farmere og minearbejdere forsøger forfatteren at give en karakteristik af dette land, som forsøger at skabe sin egen eksistens uafhængigt af sine omgivelser. I den letflydende tekst er indflettet en lang række kontante, men selvfølgelig usystematiske data, der giver en lang række oplysninger om denne stat, der fik selvstyre den 25. april 1967 og inden 1970 vil have fået sin selvstændighed.

Henrik Jeppesen.

R. H. Finnegan: Survey of the Limba People of Northern Sierra Leone. Dept. of Technical Co-operation, Overseas Research Publ. No. 8. HMSO, London 1965. 151 s., 2 kort. 16×24,5 cm. 25 sh.

Dette er en etnografisk beskrivelse af det risdyrkende limba-folk i det nordlige Sierra Leones savanneområder. Bogens første halvdel er en oversigt over de politiske og sociale institutioner. Der er en oversigt over de erhvervsøkonomiske forhold. Her lægges væsentligst vægt på ejendomsforholdenes sociale aspekter, og der er meget lidt om de økologiske forhold. Bogen slutes med et interessant kapitel om migrationer. Området er som andre af Vestafrikas savanneregioner leverandør af arbejdskraft til de kystnære byer og skovdistrikters mere økonomisk udviklede områder.

Henrik Jeppesen.

L. P. Smith: Weather Studies. Pergamon Press, Oxford 1966. 131 s., 25 fig., 4 pl., tabeller. 13×19,5 cm. 15 sh.

En meget elementær bog, der henvender sig til skoleelever for at animere disse til at foretage simple målinger inden for mikroklimaet. Gennemgangen af hvert vejrelement består af et kort teoretisk afsnit og en praktisk opskrift på øvelser.

Kr. M. Jensen.

P. Groen: The Waters of the Sea. D. van Nostrand Comp. Ltd., London 1967. 328 s., 140 tekstfig., 25 tabeller, 30 pl. og 4 kort. 15×23 cm. 65 sh.

Bogen er en elementær lærebog i klassisk fysisk oceanografi. Dispositionen er traditionel: Efter et indledende kapitel om havenes udforskningshistorie følger kapitler om havvandets fysik og kemi, is, bølger, tidevand og havstrømme, hvorefter der afsluttes med en gennemgang af havenes stof- og varmecirkulation.

Bogen er letlæselig og velegnet som introduktion til oceanografiske spørgsmål, men bringer næppe noget nyt for den, der er bekendt med den eksisterende håndbogslitteratur.

Erik Rasmussen.

A. M. O'Connor: An Economic Geography of East Africa. (Bell's Advanced Economic Geographies). G. Bell & Sons Ltd., London 1966. 292 s., 20 kortskitser, 11 tabeller. 14×22 cm. 35 sh.

Den store strøm af Afrika-bøger, der kommer i disse år, har en overvægt af generelle oversigter, hvor man på 300 sider får alt at vide om hele verdensdelen. Regionale studier er få. Derfor er denne bog velkommen, også fordi den beskæftiger sig med et i geografisk litteratur særlig forsømt område.

Efter en kort beskrivelse af de vigtigste regioner i Kenya, Tanzania og Uganda findes en række oversigter over de forskellige erhvervsøkonomiske sektorer. Landbruget behandles ved først at beskrive de rene selvforsyningsafgrøder, derefter afgrøder, som både går til selvforsyning og lokalt salg, og til sidst de rene pengeafgrøder. Der er dernæst kapitler om kvæghold, minedrift, industri, transport og et særligt kapitel om turisme. Indtægterne herfra er nu 6 % af de samlede eksportindtægter. Handelen beskrives både ved en oversigt over den indenlandske handel og den udenlandske. Først til sidst gives en redegørelse for de fysiske faktorerers indvirkning på fordelingsmønstret og en orientering om de demografiske og sociale forhold. Som en god Afrika-geografi indeholder den også et kapitel om de politiske forhold og deres betydning for den økonomiske udvikling. En række udmærkede kort ledsager den meget oplysende tekst.

Henrik Jeppesen.

C. C. Onyemelukwe: Problems of Industrial Planning and Management in Nigeria. Longmans, London 1966. 330 s., tabeller. 14,5×22 cm. 42 sh.

C. C. Onyemelukwe er cheffingeniør i den nigerianske elektricitetsorganisation. Foruden at være uddannet ingeniør er han også økonom. Han har således de bedste forudsætninger for at kunne udrede og klarlægge de problemer af meget forskellig karakter, som en industrialisering af et udviklingsland indeholder. Onyemelukwe pointerer den skala, industrien har i disse lande. Den ringe efterspørgsel medfører, at relativt få arbejdspladser vil kunne dække det lokale behov. Der gøres rede for de vanskeligheder, de mennesker, der vil foretage investeringer i Nigeria, møder. Denne fremstilling er særlig interessant, fordi den er skrevet af en af landets egne indbyggere og ikke af en fremmed ekspert. Skævheden i uddannelsesmønstret fremhæves. Der uddannes for få teknikere. Han ønsker plan i industrialiseringsprocessen og kritiserer den smule plan der er for at være domineret af økonomer med en amatør-mæssig forståelse af teknologiens problemer. Det er en glimrende bog om både industrialiseringens problematik i almindelighed og de særlige forhold, der gælder i Nigeria. Der er præcise og konkrete analyser. Være som sådan stærkt anbefalet til læsning i et fag, hvor behandlingen af disse problemer desværre i alt for høj grad endnu er præget af den brede pensel og almindeligheder.

Henrik Jeppesen.

Rex Niven: Nigeria. (Nations of the Modern World). Ernest Benn Ltd., London 1967. 255 s., 1 udslagskort. 14,5×22 cm. 37 sh. 6 d.

Sir Rex Niven har arbejdet på forskellige poster i den nigerianske administration fra 1921-1962. Han er forfatter til flere historisk betonedede

bøger om Nigeria. Også denne bog lægger vægt på de historiske og politiske forhold. I første del er der et kapitel om den historiske udvikling i hver enkelt region, dernæst er der en oversigt over hele Nigeria som koloni, om begivenhederne, der førte til uafhængighed i 1963 og føderationens første år. Der er en detaljeret beskrivelse af, hvad der skete den 14. januar 1966 og tiden efter, fulgt op til februar 1967. Det er udmærket baggrundsorientering til forståelsen af den meget usikre fremtid republikken står overfor her i sommeren 1967. For geografen, der vil beskæftige sig med disse områders forhold, er dette en nødvendig viden. Det har afgørende indflydelse på ressourcernes udnyttelse og det fremtidige fordelingsmønster. Fra anden side ved vi nu, at opstanden i oktober 1966 medførte, at i hvert fald 1,8 millioner mennesker måtte flytte til en anden region. Heraf er mere end de 1,5 millioner flygtet til Øst-Nigeria. Bogens anden del er en bred orientering om landets økonomi, transport, sundhedsforhold, undervisning, kunst, administration m.v. Kontant oplysning.

Henrik Jeppesen.

S. Gopal: British Policy in India 1858–1905. Cambridge University Press 1965 (South Asian Studies). 423 s., 2 kortskitser. 14,5×22 cm. 70 sh.

Nærværende bog er bd. 2 i en serie af sydøstasiatiske studier omfattende emnekredsen økonomi, sociologi, historie og geografi. Her gives for første gang en på britisk arkivmateriale baseret redegørelse for den britiske politik i India i perioden 1858–1905, d.v.s. fra den engelske administrations oprettelse til afslutningen på 1. fase af perioden som kronkoloni.

N. Kingo Jacobsen.

D. H. Reader: Zulu Tribe in Transition. The Makhanya of Southern Natal. Manchester University Press 1966. X + 363 s., 8 plancher, 4 kort, 15 figurer og 20 tabeller. 15×23 cm. 45 sh.

Skønt zulu'erne er et af de mest navnkundige folkeslag i Sydafrika er den specielle litteratur lidet omfattende. Til denne litteratur er nu kommet en afhandling om Makhanya-stammen fra et område 30–40 km sønden for Durban. Grundlaget for bogen, der oprindeligt er blevet udarbejdet for en Ph.D. ved Cambridge University, har blandt andet været forfatterens 14 måneders ophold hos stammen i 1950–51. Under en strukturalistisk synsvinkel bringer forfatteren en særdeles grundig og, synes det, kompetent gennemgang af stammens institutioner, og de ændringer institutionerne siden koloniseringen er undergået, eller er ved at undergå, inden for det territoriale system, slægtsskabssystemet og det politisk/juridiske system. Ændringerne i institutionerne er især sket under indflydelse af kristendommen, den fremmede administration og industrialiseringen. Hovedvægten i afhandlingen ligger på den økonomiske struktur, der især er ændret ved en tilpasning til penge-økonomi, og slægtsskabssystemet, der først og fremmest er ændret ved en overgang fra polygyni til monogami under indflydelse af et barskere økonomisk klima og kristendommen. Den direkte indflydelse fra industrialiseringen hører man kun lidt om, hvad forfatteren begrundet med, at hovedvægten ligger på det rurale system, men det føles som en mangel. Det må også beklages, at stammens

institutioner i første række anskues indad til i forhold til stammen selv og kun i forholdsvis ringe grad i forhold til andre stammer og folkeslag, som Makhanya-stammen lever i symbiose med. Endelig er afhandlingen kun på forholdsvis få og uvæsentlige punkter ført ud over begyndelsen af 1950'erne, og de sidste femten år har formentlig ikke været uden indflydelse på stammen, ikke mindst hvad angår industrialiseringen og den fremmede administration Makhanya'erne er undergivet.

Henning Mørch.

T. N. Madan: Family and Kinship. A Study of the Pandits of Rural Kashmir. Asia Publishing House, London 1965. 259 s., 15 figurer, 16 fotos, kortskitser, tabeller. 14,5×22 cm. 50 sh.

Bogen beskriver en landsbybefolkningsgruppe fra Kashmir, de såkaldte Pandit'er, en brahmansk kaste-gruppe. Det er imidlertid ikke kaste-væsnets problemer eller gnidningerne mellem hinduer og muhammedanere som her behandles, derimod den specifikke befolkningsgruppes livsmønster, som det udfolder sig i det givne miljø. Selvom det er en lille og speciel befolkningsgruppe den omhandler, giver bogen en forøget forståelse af social adfærd i almindelighed.

Lisbet de Castro Lopo.

Ansley J. Coale & Paul Demeny: Regional Model Life Tables and Stable Populations. Princeton University Press, New Jersey 1966. 871 s., 4 figurer. 22×27 cm. 20 \$.

Bogen er et stykke videnskabeligt værktøj, som kan være af stor værdi for den geograf, der ikke er bange for at sætte sig ind i dets rette anvendelse. Det er en samling af nær ved 5000 dødelighedstavler for stabile befolkningsmodeller, svarende til næsten alle kombinationer af de forskellige demografiske faktorer. Yderligere er modelbefolkningerne delt op regionalt i fire hovedgrupper, karakteriseret ved bestemte dødeligheds-mønstre, og man kan, hvis man for en befolkning blot kender to demografiske parametre, finde frem til en model, hvorfra en hel række andre oplysninger kan hentes. Den indledende tekst på 41 sider sætter ikke-fagmanden i stand til at bruge tabellerne.

Lisbet de Castro Lopo.

P. V. Glob: Danske Oldtidsminder. Gyldendal, København 1967. 275 s., mange fotos og tegninger. 16,5×24,5 cm. 74,50 kr.

I 1942 udsendte professor Glob en bog med samme titel, der skulle tjene som en populær introduktion til forståelsen af de jordfaste oldtids-minder. Den kom i revideret udgave i 1948, men er nu udkommet i helt ny skikkelse. Der er ikke alene tale om en nødvendig ajourføring, som de mellemliggende års mange fund måtte berettige, men om en væsentlig forøgelse af stoffet. Specielt er billedstoffet forøget og fornyet og præsenterer sig langt bedre end tidligere. I beskrivelsen indgår foruden grav-minder også kultur-minder som boplads, agre og vejanlæg, overalt sat i relation til det omgivende terræns karakter.

Ruth Helkiær Jensen.

Bruce F. Johnston: Agriculture and Economic Development: The Relevance of the Japanese Experience. Reprint from: Food Research Institute Studies Vol VI, 3: 251-312. Stanford University 1966. 2.00 \$.

I 1951 var i Japan 42 % af den erhvervsaktive befolkning beskæftiget i landbruget, svarende til 15,4 mill. mennesker – i 1964 var tallene henholdsvis 25,6 % og 12,4 mill. Samtidig fandt en uhørt produktionsforøgelse sted inden for landbruget. Af sin diminutive jordlod er den japanske landmand i stand til at føde 7 personer, mens han ved århundredskiftet kun orkede at sikre forsyningen af 1,3 person. Bruce Johnston forsøger en analyse af disse forbløffende fakta. Analysen er både omfattende og dyb: en lang række sociale og økonomiske forhold tages op til vurdering – Meiji-regeringens vilje til at vove investeringer i sociale "overhead costs", den japanske elite, som uden revolution (de var selv revolutionære) slap deres jordbesiddelses-privilegier, loyaliteten mod kejseren (staten) og den totalt fraværende „amoralske familiarisme“, Konfucianismen med dens opfordring til konstant selvforbedring og krav om erhvervelse af nyttig viden (ulyst til at uddanne folk til „risædende lexica“) etc. etc. Tilsammen bevirkede disse forhold, at det lykkedes at udnytte landbrugstekniske innovationer, så at væksten i produktivitet kunne finde sted på basis af det traditionelle brug med meget små investeringer! Johnston opstiller vækstmodeller for forholdet mellem beskæftigelse i landbrug og ikke-landbrug og diskuterer dem med vågent øje for f. eks. urbaniseringsprocessernes betydning.

Sidste afdeling af arbejdet er helliget en vurdering af det japanske eksempel som model for u-landsprojekter. Denne er som resten af arbejdet præget af stor viden.

Det er mit indtryk, at Johnstons arbejde, ligesom flere andre i Stanford universitetets serie er af stor værdi for geografer, som søger kontant og præcis viden om u-landes landbrug. Det foreliggende arbejde rummer på sine 50 sider viden til en hel bog. *Sofus Christiansen.*

Indgået til redaktionen:

Poul Rasmussen: Mål og vægt. D.H.F.s Håndbøger. Dansk Historisk Fællesforening, København 1967. 87 s. 14×21 cm.

Axel Schou: Geografi og velfærdsstat. Søndagsuniversitetet, bd. 77. Munksgaards Forlag, København 1966. 99 s. 11,5×19 cm. 9,50 kr.

Olaf Holtedahl: Fra naturens store verksted. H. Aschehoug & Co., Oslo 1967. 138 s. + 32 plancher, 26 figurer. 11,5×18,5 cm. 12 n.kr.

S. B. Boaler: The Ecology of Pterocarpus Angolensis D. C. in Tanzania. Ministry of Overseas Development, Overseas Research Publication No. 12. HMSO, London 1966, reprinted 1967. 128 s., 13 figurer, 27 tabeller. 15×24,5 cm. 2 £.

Karl E. Fick: Das Verkehrsgeschehen als weltweite Ordnungskraft. Ein didaktischer Beitrag zur Behandlung des Verkehrs in Erdkunde, Geschichte und Gemeinschaftskunde. Ferdinand Hirt, Kiel 1964. 87 s. 15,5×22,5 cm.

Leopold Scheidl & Herwig Lechleitner: Österreich. Land, Volk, Wirtschaft. Hirts Stickwortbücher, Wien 1967. 168 s., talrige figurer. 13×18,5 cm. 11,80 DM.

Landsplanudvalget: Regionplanlægning og regioninddeling. Publikation nr. 14. København 1966. 68 s. 17×23,5 cm. 10 kr.

Duden: Wörterbuch geographischer Namen. Europa (ohne Sowjetunion). Bibliographisches Institut, Mannheim 1966. 740 trespaltede sider. 13×19,5 cm. 32 DM.

The Royal Society: Glossary of Technical Terms in Cartography. British National Committee for Geography, London 1966. 84 s. 21×30 cm. 1 £.

ERRATUM

Geografisk Tidsskrift, 66. bind, 1. halvbind, juni 1967.

OMBRYDNINGSGFEJL

Siderne 152 og 153 er beklageligvis byttet om. Man må derfor læse teksten på følgende måde: s. 151 - 153 - 152 - 154.